

GRP Dalfsen

2017-2020

Ontwerp
d.d.10-10-2017

Het belang van een Gemeentelijk Riolerings Plan.

Het gemeentelijke rioleringsplan (hierna GRP) is een belangrijk beleidsdocument. Het geeft inhoudelijke, financiële en programmatische sturing aan het rioleringsbeheer. Dit is uit oogpunt van volksgezondheid, woonbaarheid en milieubescherming één van de kerntaken van de gemeente.

Sinds enkele jaren gaat het niet alleen om de zorgplicht voor het afvalwater, maar ook voor hemelwater en grondwater. Deze zorgplichten vergen veel financiële middelen en verdienen daarom een zorgvuldige benadering. Enerzijds moet gewoon gedaan worden wat noodzakelijk en verplicht is, anderzijds zijn op onderdelen beleidskeuzes mogelijk.

Het riool is er voor ons allemaal en wordt mede mogelijk gemaakt door ons allemaal, want de middelen worden opgebracht door burgers en bedrijven door middel van de rioolheffing. Ook hierin zijn enkele belangrijke keuzes te maken. Het GRP leent zich ervoor om de bestuurlijke keuzes zorgvuldig te maken en daarna voortvarend aan de slag te gaan.

Samenvatting.

De gemeente beheert voor afvalwater, grondwater en hemelwater 169 kilometer vrijval riolering, 34 gemalen, 9.200 kolken en enkele andere bijzondere voorzieningen. Het hoofddoel van dit omvangrijke systeem is afvalwater uit de directe leefomgeving verwijderen. Dit ter bescherming van de volksgezondheid. Daarnaast komt riolering de woonbaarheid ten goede doordat wateroverlast en stank worden voorkomen. Verder is het milieu gediend met een goed functionerende riolering.

De vervangingswaarde van het systeem wordt geraamd op 108 miljoen euro. Dit getal maakt duidelijk dat het een kostbaar systeem betreft. Zorgvuldig beheer is daarom geboden. In dit GRP wordt uiteengezet hoe het beheer wordt gevoerd. Het is een doorontwikkeling van het beleid uit het vorige GRP (2011-2015).

Voor de gemeentelijke zorgplichten op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater is in dit GRP concreet beleid geformuleerd (Hoofdstuk 2). Dit biedt houvast bij onder andere nieuwbouw en bij klachten.

Het beheer van de riolering wordt gevoerd conform wetgeving. Het systeem voldoet aan de geldende richtlijnen. Binnen de gemeentelijke organisatie is een klein team belast met de werkzaamheden voor riolering. Gedeelten van het werk worden uitbesteed aan gespecialiseerde marktpartijen.

De komende jaren wordt de toestand van objecten in de gaten gehouden en is budget gereserveerd om de kwaliteit op peil te houden. Nieuw is dat een riool niet meer vanzelfsprekend in de vervaningsplanning wordt opgenomen als hij 60 jaar oud is, maar dat wordt gepland op basis van gemeten kwaliteit. Door het uitvoeren van reparaties en de inzet van moderne renovatietechnieken kan een riool vaak veel langer meegaan. Hierdoor hoeft de rioolheffing minder te stijgen dan eerder werd berekend.

Binnen het vermogensbeheer van de rioolgelden wordt geen wijziging ten opzichte van de in 2011 vastgestelde methode voorgesteld. Om de lastendruk voor toekomstige generaties te beperken worden investeringen snel afgeboekt vanuit gespaarde middelen. Dit leidt tot een aanzienlijk lagere heffing voor toekomstige generaties doordat minder wordt "geleend" bij concernfinanciën. Op deze wijze ontstaat een duurzaam financieringssysteem voor de rioleringszorg.

De financiële middelen die nodig zijn om alle taken van het rioleringsbeheer uit te kunnen voeren, worden opgebracht door de rioolheffing. Voor de verre toekomst zijn de heffingsinkomsten niet toereikend. Dit komt omdat we toegroeien van een "oude" situatie waarbij de rioolgelden alleen benodigd waren voor dagelijks beheer en onderhoud van de riolering naar een "nieuwe" situatie waarbij ook de vervanging en renovatie betaald wordt vanuit de rioolgelden. De komende jaren hoeft het tarief nog niet te stijgen. In de praktijk moet het tarief jaarlijks worden verhoogd met de werkelijk opgetreden inflatie.

Grote lozers betalen tot nog toe relatief weinig. Door een nieuwe grondslag van de rioolheffing is meer balans gezocht tussen de verschillende groepen betalers in relatie tot de hoeveelheid kosten die ze veroorzaken en de profijt die ze hebben van de aanwezige riolering.

Met de verordening op de heffing en invordering van de rioolheffing wordt jaarlijks de grondslag van de rioolheffing vastgesteld. Vanaf 2017 is naast de eigenarenheffing een gebruikersbelasting ingevoerd. De totale heffingsinkomsten van het grootverbruik bedragen in 2019 4,5 % van de totale opbrengst.

In 2017 betaald de eigenaar van een eigen woning gemiddeld €138,70

Inhoudsopgave

HET BELANG VAN EEN GEMEENTELIJK RIOLERINGS PLAN.....	3
SAMENVATTING.....	4
LEESWIJZER.....	7
1 INLEIDING TOT HET NIEUWE GRP.....	8
1.1 KERNGEDACHTEN VAN HET GRP.....	8
1.2 WETTELIJKE BASIS VOOR HET GRP.....	8
1.3 DOCUMENTEN BIJ DIT GRP.....	9
1.4 GELDIGHEIDSDUUR VAN HET GRP.....	9
1.5 TOTSTANDKOMINGSPROCEN VAN HET GRP.....	10
1.6 TERUGBLIK OP HET VORIGE GRP.....	11
1.7 KORTE HISTORIE VAN DE RIOLERING.....	11
2 BELEID VOOR DE ZORGPLICHTEN: AFVALWATER, GRONDWATER EN HEMELWATER. 13	13
2.1 MISSIE EN VISIE VAN DE GEMEENTE.....	13
2.2 RIVUS VISIE AFVALWATERKETEN 2030.....	14
2.3 OVERIGE RELEVANTE DOSSIERS EN LOKALE AFSPRAKEN.....	15
2.3.1 <i>Uitkomsten en afspraken Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON)</i>	16
2.3.2 <i>Uitkomsten en afspraken waterkwaliteitsspoor</i>	16
2.3.3 <i>Uitkomsten en afspraken bescherming drinkwatervoorzieningen</i>	17
2.3.4 <i>Ambitieverklaring RIVUS</i>	18
2.4 AFVALWATERBELEID.....	19
2.4.1 <i>Verplichting vanuit de Wet</i>	19
2.4.2 <i>Taakopvatting van de gemeente inzake afvalwater</i>	20
2.4.3 <i>Concrete uitwerking van het afvalwaterbeleid</i>	21
2.4.4 <i>Overige aandachtspunten</i>	22
2.5 GRONDWATERBELEID.....	23
2.5.1 <i>Verplichting vanuit de Wet</i>	23
2.5.2 <i>Taakopvatting van de gemeente inzake grondwater</i>	24
2.5.3 <i>Concrete uitwerking van het grondwaterbeleid</i>	25
2.5.4 <i>Overige aandachtspunten</i>	26
2.6 HEMELWATERBELEID.....	26
2.6.1 <i>Verplichting vanuit de Wet</i>	27
2.6.2 <i>Taakopvatting van de gemeente inzake hemelwater</i>	28
2.6.3 <i>Concrete uitwerking van het hemelwaterbeleid</i>	29
2.6.4 <i>Overige aandachtspunten</i>	30
2.7 VERORDENING GROND- EN HEMELWATER.....	31
2.8 STUREN EN METEN.....	31
3 RIOLERINGSVOORZIENINGEN.....	34
3.1 OVERZICHT VAN DE VOORZIENINGEN DIE ONDER DIT GRP VALLEN.....	34
3.2 RIOOLOVERSTORTEN EN HEMELWATERUITLATEN.....	35
4 RIOLERINGSBEHEER.....	36
4.1 MELDINGEN VAN BURGERS EN BEDRIJVEN.....	36
4.2 COMMUNICATIE EN BEWUSTWORDING.....	36
4.3 HYDRAULISCHE BEREKENINGEN.....	37
4.4 MONITORING VAN HET FUNCTIONEREN.....	37
4.5 INSCHATTING VAN DE PERSONELE OMVANG.....	37
4.6 SAMENWERKING BINNEN DE GEMEENTE.....	39
4.7 SAMENWERKING MET DE WATERBEHEERDERS.....	39
4.8 SAMENWERKING IN DE REGIO.....	41
4.9 LEREN VANUIT DE LANDELIJKE BENCHMARK.....	41
4.10 RIOLERING EN CALAMITEITEN.....	41
4.11 GEVOLGEN VOOR HET MILIEU.....	42
5 PROJECTEN (MAATREGELEN) IN DE PLANPERIODE.....	43
5.1 ONDERZOEK EN PLANVORMING.....	43

5.2	BEHEER EN ONDERHOUD.....	44
5.3	RENOVATIE / VERVANGING.....	44
5.4	VERBETERINGSMATREGELEN.....	45
6	UITGAVEN VOOR HET RIOLERINGSBEHEER.....	46
6.1	KOSTENTOEREKENING VAN GEMENGDE ACTIVITEITEN.....	46
6.2	OVERZICHT VAN DE EXPLOITATIEKOSTEN PER JAAR.....	47
6.3	KOSTENTOEREKENING VOOR VERVANGING VAN RIOLEN, GEMALEN EN OVERIGE VOORZIENINGEN..	48
6.4	OVERZICHT VAN DE INVESTERINGSKOSTEN PER JAAR.....	48
7	VERMOGENSBEHEER.....	49
7.1	NOODZAAK EN VORMGEVING VAN EEN DEMPER VOOR DE HEFFING.....	49
7.2	DEMPER IN DE GEMEENTE.....	50
8	VORMGEVING VAN DE RIOOLHEFFING.....	51
8.1	WETTELIJKE BASIS.....	51
8.2	VORMGEVING VAN DE RIOOLHEFFING IN GEMEENTE DALFSEN.....	52
9	BEREKENING VAN DE RIOOLHEFFING.....	54

Leeswijzer.

Hoofdstuk 1 van het GRP gaat in op de wettelijke basis en de procedure van het plan, inclusief evaluatie van het vorige GRP. Het vormt de inleiding tot het nieuwe GRP.

Hoofdstuk 2 geeft het beleid voor de gemeentelijke zorgplichten vanuit de wet gemeentelijke watertaken. Het start met de visie en ambitie van de gemeente en de gestelde doelen voor het rioleringsbeheer. Concreet wordt per zorgplicht aangegeven welk beleid in de gemeente geldt. Het geeft onder andere uitgangspunten die van belang zijn bij projecten. Verder geeft het handvatten bij vragen of de gemeente aan zet is om iets te doen of dat de bal ligt bij een burger of bedrijf.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de belangrijkste voorzieningen die onder het plan vallen. Er wordt kort ingegaan op de toestand waarin de objecten verkeren en de wijze van beheer hiervan. Dit hoofdstuk is object georiënteerd.

Hoofdstuk 4 gaat in op de organisatie van het rioleringsbeheer. Er wordt ingegaan op de omgang met meldingen. Verder wordt stilgestaan bij de samenwerking met andere afdelingen binnen de gemeente en die met de waterbeheerders. Vanuit de landelijke benchmark wordt met een externe blik naar de gemeente gekeken.

Hoofdstuk 5 kijkt vooruit naar de projecten (maatregelen) voor de planperiode. Het geeft de lezer een beeld wat aan "grote" activiteiten verwacht mag worden.

Hoofdstuk 6 gaat in op de uitgaven voor het rioleringsbeheer. Daarbij wordt aandacht gegeven aan de kwestie welke kosten je toerekent aan het rioleringsbeheer, zowel in de sfeer van de exploitatie en de begroting als bij projecten met rioolvervanging.

Hoofdstuk 7 betreft het vermogensbeheer. Het gaat over langjarig afschrijven, over sparen in een voorziening, over het ideaalcomplex en over rente en inflatie. Een onderwerp dat vooral op lange termijn verschil maakt en een consistente lijn door de jaren heen vraagt.

Hoofdstuk 8 beschrijft de vormgeving van de rioolheffing. Bij wie wordt de nota van de rioolheffing neergelegd en op welke wijze wordt het tarief verdeeld over de verschillende belanghebbenden.

Hoofdstuk 9 geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende geld te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande hoofdstukken komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing.

In het rapport staan diverse teksten opgenomen in kaders met een lichtblauwe achtergrond. Deze kaders zijn bedoeld voor degene die verdieping zoekt.

1 Inleiding tot het nieuwe GRP.

Dit inleidende hoofdstuk gaat in op de kerngedachte van het GRP, de wettelijke basis en de gevolgde procedure om tot het plan te komen, inclusief evaluatie van het vorige GRP.

1.1 Kerngedachte van het GRP.

Het belangrijkste doel van riolering is om bij te dragen aan de volksgezondheid.

Zonder afvoer van afvalwater uit de directe leefomgeving, bestaat in dichtbevolkte gebieden een reëel gevaar op epidemieën. De volksgezondheid in een stad is waarschijnlijk het meest gediend met goede voedselveiligheid, een goede eerstelijns gezondheidszorg en een goed functionerende waterketen. Daarnaast is riolering van belang voor de woonbaarheid van de leefomgeving en bescherming van het milieu.

Riolering is vooralsnog onmisbaar in stedelijk gebied. De aanleg en het beheer ervan is een kostbare aangelegenheid. Reden genoeg om als gemeente een rioleringsplan te willen hebben waarin staat aangegeven:

- welk beleid de gemeente voert voor de zorgplichten riolering,
- wat de gemeente aan rioleringsvoorzieningen heeft,
- hoe deze worden beheerd,
- welke voorzieningen aan vervanging of renovatie toe zijn,
- welke verbeteringen nog nodig zijn, onder meer voor het milieu,
- hoeveel dat alles kost,
- hoe deze kosten op de burgers en bedrijven worden verhaald.

Dit is de kerngedachte van het gemeentelijk rioleringsplan ofwel het GRP.

Het rioleringsbeleid van de gemeente wordt door het GRP transparant gemaakt. In het GRP wordt niet alleen gekeken naar het afvalwater, maar ook naar hemelwater en grondwater. Dit wordt wel eens aangeduid met de term verbreed en dan wordt het plan vGRP genoemd. In de wet heet het echter nog gewoon GRP, vandaar dat deze term wordt gehanteerd. Van belang is dat de lezer inziet dat het gaat om rioleringszorg in brede zin van het woord en dus meer omvat dan enkel de rioolbuizen.

1.2 Wettelijke basis voor het GRP.

De wettelijke basis voor het GRP wordt gevormd door artikel 4.22 van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.22 Wet milieubeheer:

1. De gemeenteraad stelt telkens voor een daarbij vast te stellen periode een gemeentelijk rioleringsplan vast.
2. Het plan bevat ten minste:
 - a. een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater als bedoeld in artikel 10.33, alsmede de inzameling en verdere verwerking van afvloeiend hemelwater als bedoeld in artikel 3.5 van de Waterwet, en maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, als bedoeld in artikel 3.6 van laatstgenoemde wet en een aanduiding van het tijdstip waarop die voorzieningen naar verwachting aan vervanging toe zijn;
 - b. een overzicht van de in de door het plan bestreken periode aan te leggen of te vervangen voorzieningen als bedoeld onder a ;
 - c. een overzicht van de wijze waarop de voorzieningen, bedoeld onder a en b , worden of zullen worden beheerd;
 - d. de gevolgen voor het milieu van de aanwezige voorzieningen als bedoeld onder a, en van de in het plan aangekondigde activiteiten;

Artikel 4.22 Wet milieubeheer (vervolg):

- e. een overzicht van de financiële gevolgen van de in het plan aangekondigde activiteiten.
3. Indien in de gemeente een gemeentelijk milieubeleidsplan geldt, houdt de gemeenteraad met dat plan rekening bij de vaststelling van een gemeentelijk rioleringsplan.
4. Onze Minister kan, in overeenstemming met Onze Minister van Verkeer en Waterstaat, aan gemeenten de plicht opleggen tot prestatievergelijking ten aanzien van de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 10.33, alsmede de taken, bedoeld in de artikelen 3.5 en 3.6 van de Waterwet. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de frequentie, inhoud en omvang van de prestatievergelijking.

1.3 Documenten bij dit GRP.

De tekst van het GRP is compact gehouden om de leesbaarheid te bevorderen. Lezers die meer achtergrondinformatie wensen, kunnen dit vinden in de documenten die staan vermeld in bijgaand overzicht. Eerst worden enkele relevante landelijke documenten genoemd, daarna documenten die specifiek inzoomen op de situatie in de gemeente.

Documenten bij dit GRP.

Documenten met algemene achtergrondinformatie bij het GRP.

Deze zijn de moeite waard voor wie meer wil weten van rioleringsbeheer, recente landelijke ontwikkelingen en mogelijke beleidskeuzes.

1. RIONED leidraad riolering.
2. VNG brochure "Van rioleringszaak naar gemeentelijke watertaak, de wet gemeentelijke watertaken toegelicht".
3. Het "model kostenonderbouwing rioolheffing" van de VNG inclusief bijbehorende notitie.
4. Commissie BBV en RIONED – brochure over investeringen, rente en BTW.
5. Commissie BBV – notitie riolering, versie 2014.
6. Bestuursakkoord water.

Documenten met gemeente-specifiek basismateriaal bij het GRP.

Deze documenten zijn aanwezig bij de eenheid openbare ruimte van de gemeente.

1. Waterakkoord met de waterbeheerder.
2. Grondwaterbeleidsplan
3. Basisrioleringsplan
4. Rioolbeheerplan
5. Meetplan
6. Waterlandschap
7. Benchmark rapportage 2013 – Stichting RIONED.

1.4 Geldigheidsduur van het GRP.

De gemeente is vrij om de geldigheidsduur van het GRP te kiezen. Voor het onderhavige GRP is gekozen voor de (plan)periode 2017 – 2020, dus een looptijd van vier jaren. Gezien het belang van goed functionerende riolering en gezien de grote financiële bedragen die ermee zijn gemoeid, is het verstandig met enige regelmaat een nieuw GRP op te stellen.

Langere termijnen zijn onverstandig omdat tussentijds belangrijke wijzigingen kunnen optreden, zoals:

- Wijzigingen in de sfeer van nieuwe wetgeving of (Europees) beleid.
- Het beschikbaar komen van nieuwe inspectieresultaten die een ander beeld geven van noodzakelijke reparaties en vernieuwingen.
- Opgedane ervaring op diverse vlakken.
- Afwijkingen bij de inkomsten, de uitgaven of het vermogensbeheer, waardoor het financiële plaatje anders wordt.

Na een aantal jaren ontstaat zodoende behoefte aan bijsturing.

Het eindjaar is gelijkgetrokken met de andere gemeenten die hebben meegewerkt aan de gezamenlijke basis voor dit GRP (zie paragraaf 2.2). Naast genoemde argumenten speelt mee dat 2020 een belangrijk jaar is volgens het Bestuursakkoord Water.

Bestuursakkoord Water:

In het Bestuursakkoord Water uit 2011 hebben het Rijk, VNG, UvW en Ipo doelen ten aanzien van het watersysteem en de (afval)waterketen vastgelegd. Het Bestuursakkoord Water heeft grote invloed op de uitvoering van onze gemeentelijke watertaken. Mede daarom wordt het planperiode van dit GRP afgestemd op het Bestuursakkoord Water. Er is commitment om de doelen van het Bestuursakkoord Water in 2020 te halen. Het jaar 2020 is een jaar van heroriëntatie. Mochten regio's of partijen ernstig achterblijven, dan is afgesproken dat interbestuurlijk toezicht door de provincie in beeld komt.

Het doel van het bestuursakkoord water is te blijven zorgen voor: veiligheid tegen overstromingen, een goede kwaliteit water en voldoende zoet water. De doelen wil men bereiken door doelmatiger te werken. Met behoud van Kwaliteit, het verminderen van personele Kwetsbaarheid en minder meer Kosten.

1.5 Totstandkomingsproces van het GRP.

De Wet milieubeheer geeft de kaders voor betrokkenheid van bestuursorganen bij het opstellen van het GRP.

Artikel 4.23 Wet milieubeheer:

1. Het gemeentelijke rioleringsplan wordt voorbereid door burgemeester en wethouders. Zij betrekken bij de voorbereiding van het plan in elk geval:
 - a. gedeputeerde staten,
 - b. de beheerders van de zuiveringstechnische werken waarnaar het ingezamelde afvalwater wordt getransporteerd, en
 - c. de beheerders van de oppervlaktewateren waarop het ingezamelde water wordt geloosd.
2. Zodra het plan is vastgesteld, doen burgemeester en wethouders hiervan mededeling door toezending van het plan aan de in het eerste lid, onder a tot en met c, genoemde instanties, en Onze Minister.
3. Burgemeester en wethouders maken de vaststelling bekend in één of meer dag- of nieuwsbladen die in de gemeente verspreid worden. Hierbij geven zij aan op welke wijze kennis kan worden gekregen van de inhoud van het plan.

Vijf van de acht gemeenten die samenwerken in het samenwerkingsverband RIVUS (gemeente Dalfsen, Kampen, Olst-Wijhe, Staphorst en Zwolle) zijn betrokken bij de totstandkoming van het GRP. De andere drie gemeenten (Deventer, Raalte en Zwartewaterland) beschikken over een recent geactualiseerd GRP. In een gezamenlijk proces is kennis uitgewisseld en is de structuur en inhoud van de GRP's zoveel mogelijk geharmoniseerd.

Het waterschap is het gehele traject betrokken.
Rijkswaterstaat is een deel van het traject betrokken.
Provincie Overijssel heeft schriftelijk input geleverd.

1.6 Terugblik op het vorige GRP.

Voorafgaand aan dit GRP was er het vorige GRP. In bijgaand overzicht een terugblik op enkele punten van het vorige GRP.

Evaluatie vGRP

- De planperiode van het vorige GRP betrof 2012 – 2015.
- Het was al een verbreed GRP, dus met beleid voor grond- en hemelwater.
- Het aspect grondwater is in een achtergrondnotitie grondig uitgewerkt.

- Het GRP was opgesteld met als uitgangspunt ambitieniveau “Spaarzaam en betrouwbaar”. Enkele elementen met het ambitieniveau “Duurzaam en vooruitstrevend, zoals afkoppelen, meten & monitoring, effectief rioleringsbeheer, duurzame onkruidbestrijding, actieve communicatie met de burgers, het waterloket en mogelijk de rioolheffingsgrondslag. Het aspect “riolering in het buitengebied, was bewust reactief ingestoken vanwege de grootste inspanningen in het verleden. Het vertrekpunt van het gekozen ambitieniveau was de ‘eigen verantwoordelijkheid van de burger, daar waar het kan. Het algehele ambitieniveau is te bestempelen als “spaarzaam en betrouwbaar daar waar het moet en vooruitstrevend daar waar het (eenvoudig) kan, het zogenoemde 2-ambitieniveau.

- Voor de planperiode waren 6 doelen geformuleerd
 - Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollig hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
 - Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moet doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
 - Het (afval)watersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
 - Overlast en schade moet worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
 - Het (afval)watersysteem en zijn beheer moet transparant, eerlijk en professioneel zijn.
 - Continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer moeten worden nagestreefd.

- Om de doelen te behalen waren maatregelen opgenomen.
 - Nagenoeg alle onderzoek en planvormen zijn uitgevoerd.
 - De uitgaven voor vervanging en renovatie zijn aanzienlijk lager.
 - Nagenoeg alle verbeteringsmaatregelen zijn uitgevoerd.
 - De rioolheffing zou (excl. Inflatie) stijgen tot € 130,57 in 2015. Dit bedrag was gebaseerd op prijspeil 2011. In de periode 2011-2015 is een feitelijke inflatie van 4,8% opgetreden. Uitgaande van het vorige GRP zou de heffing in 2015 daarom € 136,84 moeten bedragen. Vanuit kostendekkendheid is niet volledig geïndexeerd. De heffing is op het moment (2016) € 132.

- Er is in de planperiode uitgebreid stilgestaan bij de vormgeving van de rioolheffing.

1.7 Korte historie van de riolering.

Historisch gezien zijn er niet veel “spannende” verhalen te melden (bekend). De eerste riolering is aangelegd in 1938. Onderstaand een tweetal foto's van de aanleg van riolering in de Ruitenborghstraat Dalfsen en Burgemeester Backxlaan toen nog Ommerdijk te Nieuwleusen.

Bron: www.mijnstadmijndorp.nl

Bron: Collectie museum Palthehof

2 Beleid voor de zorgplichten: afvalwater, grondwater en hemelwater.

Hier wordt de beleidsmatige basis gelegd voor het GRP. Dit beleid is mede gebaseerd op:

- De algemene Missie en Visie van de gemeente;
- De "Rivus visie afvalwaterketen 2030";
- Relevante overige dossiers en afspraken.

Deze onderwerpen worden behandeld in de eerste drie paragrafen.

Daarna wordt concreet invulling gegeven aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor de riolering.

Deze zorgplichten zijn in de Wet gemeentelijke watertaken aan gemeenten opgedragen, en zijn:

1. Zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater.
2. Zorgplicht om in stedelijk gebied structurele nadelige gevolgen van hoge of lage grondwaterstanden te voorkomen of te beperken, voor zover doelmatig.
3. Zorgplicht voor inzameling en verwerking van hemelwater, voor zover doelmatig.

Waar is de Wet gemeentelijke watertaken gebleven?

De Wet (verankering en bekostiging) gemeentelijke watertaken trad op 1 januari 2008 in werking. Deze wet benoemde de gemeentelijke zorgplichten op gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Verder werd de rioolheffing mogelijk gemaakt als belasting in plaats van retributie. Tot slot werd in de toelichting veel gezegd over de verhouding tussen gemeente en waterschap. Voor het GRP een essentiële wet! Het was echter een wijzigingswet, dus geen blijvende zelfstandige wet. Het betrof een aantal samenhangende wijzigingen van de Wet milieubeheer, de Wet op de waterhuishouding en de Gemeentewet. Enige tijd later is de Wet op de waterhuishouding, met andere wetten, opgegaan in de nieuwe Waterwet. De voor het GRP belangrijke wetsteksten staan nu dus in de Wet milieubeheer, de Waterwet en de Gemeentewet. De Wet gemeentelijke watertaken is dus minder zichtbaar, maar onverminderd relevant. Komende jaren wordt een deel hiervan opgenomen in de nieuwe Omgevingswet.

2.1 Missie en Visie van de gemeente.

Het beleid is enerzijds een logische uitwerking vanuit de wettelijke kaders, maar anderzijds ook een vertaling van brede eigen gemeentelijke ambities naar het beleidsterrein van de gemeentelijke watertaken.

De beleidsdoelstellingen voor de openbare ruimte komen voort uit de in 2009 geformuleerde toekomstvisie voor de gemeente Dalfsen. De centrale missie van de gemeente luidt:

'Het ontwikkelen van vitale gemeenschappen in een onderscheidende woonplaats van groene signatuur'.

De ambitie voor de omgeving is een kwaliteitsontwikkeling in gang te zetten, waarbij elk project bijdraagt aan het verbeteren van de leefomgeving. Het GRP krijgt hiermee een duidelijke richting; de inrichting en het beheer van de openbare ruimte moeten immers bijdragen aan deze gemeentelijke visie. Voor het beheer van de openbare ruimte is dit vertaald naar de volgende strategie:

"Het duurzaam (samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven) ontwikkelen en in stand houden van een veilige en sociale (fysieke) leefomgeving, met de hoogst mogelijke (karakteristieke) ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde tegen acceptabele maatschappelijke kosten."

De bestuursstijl om de missie en visie te realiseren is faciliterend en activerend waar mogelijk, en initiërend en leidend waar nodig.

Er wordt zowel richting gegeven aan de inhoudelijke kwaliteitsambitie als de manier van werken en de kosten die we hiervoor maken.

1. Het afvalwater wordt ingezameld met een rioolstelsel en getransporteerd naar de zuivering. Het afvalwater is meer dan een afvalproduct, want energie en grondstoffen worden zoveel mogelijk benut.
2. Het hemelwater is prominent in beeld en wordt overwegend oppervlakkig afgevoerd naar het watersysteem. De kwaliteit is zodanig goed dat het geen belemmering vormt voor recreatief medegebruik van het oppervlaktewater. Extreme buien leiden niet tot overlast.
3. Het watersysteem is ecologisch gezond en nodigt uit tot positieve beleving. Perioden van droogte en extreme neerslag kunnen goed worden doorstaan.

In bijgaand kader staat een toelichting op de visie.. Elementen daaruit komen terug in de paragrafen over het gemeentelijke beleid voor de zorgplichten voor afvalwater, grondwater en hemelwater.

Rivus is ook een plek waar de deelnemende partners zoeken naar onderlinge afstemming in hun watertaken. Van beleidsharmonisatie tot gezamenlijke beheerafspraken. Er is geen sprake van gedelegeerde bevoegdheden, de gemeenten blijven autonoom in hun beleid of beheerafspraken met anderen.

Rivus visie afvalwaterketen (zie naast deze tekst ook de afbeelding!)

Doel van de visie: bepalende ontwikkelingen afvalwaterketen en hoe we hierop acteren in beeld. Kapstok voor (toekomstige) maatregelen en samenwerking. Juiste keuzes maken voor nu en later. De visie is uitgewerkt in 5 kernwaarden:

- **Bedrijfszekerheid.**
 - "Personeel is de meest waardevolle asset"
 - Meer bewust en expliciet keuzes maken door risico gestuurd ontwerp en beheer. Meer transparantie en verantwoording nodig intern en extern. Kennis borgen en in huis halen.
- **Klimaatbestendigheid.**
 - "Zonder blauw wordt groen geel"
 - Adaptatie nodig voor beperken wateroverlast, hittestress, watertekort en waterkwaliteits-effecten. Daarbij richten op haalbare meerwaarde.
- **Volksgezondheid.**
 - "Voorkomen is beter dan genezen"
 - Voorkomen contact met water waarin ziekteverwekkers zitten (water op straat, overstortwater, wadi's). Meer duidelijkheid antibiotica-resistentie nodig.
- **Water, Energie & Grondstoffen.**
 - "Minder afvalwater is beter"
 - Stapsgewijs bijdragen aan transitie naar een circulaire maatschappij door waardevolle componenten in afvalwater te benutten en bouwmaterialen her te gebruiken door vergaand scheiden (Cradle 2 Cradle). Voor een echte doorbraak is kritische massa nodig.
- **Milieu-impact.**
 - "Nut en effect van een euro"
 - Van focus op alleen het voldoen aan normen naar waarde voor de maatschappij (incl. effecten op de omgeving).

Kernbegrip: Waardevolle Waterketen

2.3 Overige relevante dossiers en lokale afspraken.

Naast de hiervoor besproken algemene Missie en Visie van de gemeente en de RIVUS waterketenvisie 2030 zijn er nog enkele zaken die er toe doen bij de formulering van het concrete beleid voor de gemeentelijke zorgplichten inzake afvalwater, grondwater en hemelwater. In deze paragraaf worden achtereenvolgens kort besproken:

1. Uitkomsten en afspraken Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON).
2. Uitkomsten en afspraken waterkwaliteitsspoor.
3. Uitkomsten en afspraken bescherming drinkwatervoorziening (Gebiedsdossiers).
4. Ambitieverklaring RIVUS.

2.3.1 Uitkomsten en afspraken Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON).

Ook bij het huidige klimaat zijn er situaties van droogte met schade tot gevolg. Zo waren 1976 en 2005 extreem droge jaren, waarin nauwelijks in de vraag naar zoetwater kon worden voorzien. Het is nu tijd om het zoetwatervraagstuk aan te pakken. Om de huidige watertekorten het hoofd te kunnen bieden en om tijdig in te kunnen spelen op effecten van de klimaatverandering zijn maatregelen nodig. Het project levert namens Rijn-Oost de regionale inbreng voor het landelijke deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma.

Relevante uitkomsten en afspraken ZON

Vanaf 2010 werkt Dalfsen binnen regio Rijn-Oost samen aan het project Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON). Doel is de aanpak van de huidige en toekomstige droogteproblemen door de klimaatverandering.

In 2014 is een strategie en een uitvoeringsprogramma ontwikkeld voor de hoge zandgronden in Nederland. Deze strategie heeft geleid tot een Regionaal Bod 2014 aan het landelijk deelprogramma Zoetwater van het Deltaprogramma. Dit bod gaat uit van een regionale investering voor de Zandgronden -Oost van totaal € 87 miljoen (2016-2021).

De gemeente Dalfsen onderschrijft als partner de doelstellingen van het project ZON, en levert via een aantal afkoppelprojecten een bescheiden bijdrage aan de totale investeringsagenda (2016-2021). Het gaat hierbij om een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. De gemeente heeft de doelstellingen van het programma onderschreven met een intentieverklaring.

De ZON projecten richten zicht voor het grootste deel op het landelijk gebied.

2.3.2 Uitkomsten en afspraken waterkwaliteitsspoor.

Het waterkwaliteitsspoor is gericht op het oplossen van knelpunten in de waterkwaliteit in het stedelijk gebied. In totaal zijn 19 waterpartijen binnen de gemeente Dalfsen beoordeeld in het waterkwaliteitsspoor. Uit de analyse komen twee knelpunten in de waterkwaliteit naar voren.

- Gracht Huize Ankum;
- Sloot Koesteeg.

Met aanvullende onderhoudswerkzaamheden, is en wordt dit opgelost.

Op twee andere locaties is de kwaliteitssituatie en de mogelijke oorzaken nog onvoldoende bekend. Hier wordt aanvullend onderzoek uitgevoerd. Het betreft de watergangen aan de Ruitenborghweg en de Vossiersteeg. Op 14 locaties zijn er voor het waterkwaliteitsspoor geen knelpunten.

Het Waterkwaliteitsspoor zal de komende jaren verder gestalte moeten krijgen in een reperterend programma. Door monitoring komen wellicht nieuwe knelpunten in beeld. Mogelijke verbetermaatregelen moeten samen met het waterschap worden opgepakt. Daarbij zal de gemeente Dalfsen steeds conform de afspraken in het nationaal bestuursakkoord water (NBW) een doelmatigheidstoets doen op de voorgestelde maatregelen.

Basisinspanning en waterkwaliteitsspoor

Afgelopen jaren is door waterschappen aangedrongen op de basisinspanning, het saneren van riooloverstorten. Soms door volledige sluiting, soms door afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering, soms door grote bergbezinkbassins.

In 1995 is landelijk besloten dat de vuilemissie vanuit gemengde rioolstelsels naar oppervlaktewater 50% gereduceerd moet worden. Deze wens werd bekend als de "basisinspanning". Het bereiken van de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit bestaat uit een 2-sporen beleid, de basisinspanning en het waterkwaliteitsspoor. Als na het behalen van de basisinspanning nog steeds knelpunten ten aanzien van oppervlaktewaterkwaliteit worden ervaren, kunnen gemeente en waterbeheerder gezamenlijk besluiten om aanvullende maatregelen te nemen.

In de gemeente is de basisinspanning behaald. Op dit moment wordt door Waterschap Groot Salland en de gemeente het waterkwaliteitsspoor vormgeven. In dit traject wordt niet alleen gekeken naar riooloverstorten en hemelwateruitlaten, maar ook naar inrichting van waterpartijen, eutrofiering vanuit diverse bronnen, het voederen van dieren, uitwerpselen van diverse dieren, slibvorming, opwoeling van slib door waterdieren en het (overmatig) voorkomen van waterplanten. Tevens wordt de beleving van de betreffende waterpartij door de gebruikers meegenomen in een knelpuntenanalyse.

2.3.3 Uitkomsten en afspraken bescherming drinkwatervoorzieningen.

Wat houdt bescherming van de drinkwatervoorzieningen in?

Drinkwater is van levensbelang. De voornaamste bron voor drinkwater in Overijssel is grondwater. In Overijssel wordt op 24 plaatsen grondwater uit de bodem gehaald. Uiteindelijk komt dit als drinkwater uit de kraan. De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van de openbare drinkwatervoorziening. Gebiedsdossiers vervullen daarbij een belangrijke functie. Daarom is deze maatregel verankerd in de Omgevingsvisie. Voor alle 24 Overijsselse drinkwaterlocaties is er zo'n dossier.

Waterwet

Op grond van de Waterwet kent de provincie functies toe aan het watersysteem, zoals bijvoorbeeld de drinkwaterfunctie. De provincie wijst daarvoor grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden aan en stuurt via ruimtelijke ordening en milieu op goede kwaliteit van het grondwater.

Gebiedsdossiers

Gebiedsdossiers brengen de (potentiele) risico's in kaart voor drinkwater en voor duurzaam veilige drinkwatervoorziening in een bepaald (waterwin)gebied. Gebiedsdossiers bevatten ook informatie over de kwaliteit van het (grond)water waar drinkwater van wordt gemaakt, over bronnen van verontreinigingen en over de kwetsbaarheid van het watersysteem. Aanwezige verontreinigingen worden vertaald naar risico's voor het drinkwater en voor het halen van doelstellingen voor de openbare drinkwatervoorziening.

Wat zijn relevante uitkomsten?

De provincie Overijssel beschermt haar openbare drinkwatervoorziening op twee manieren, namelijk:

- via het voorzorgsprincipe in het beschermingsbeleid
- via voorkantsturing in de ruimtelijke ordening

Beide methoden beogen het weren van activiteiten met een risico voor drinkwater, of laten alleen functies toe met een laag risico (zogenaamde harmoniserende functies).

Voor beide methoden is het belangrijk om de risico's voor drinkwater en voor duurzaam veilige drinkwatervoorziening in kaart te hebben. Een gebiedsdossier biedt dit inzicht.

Samen met de betrokken partners heeft de provincie van een aantal drinkwaterwinlocaties een gebiedsdossier opgesteld.. In 2017 worden de gebiedsdossiers geactualiseerd. Voor Dalfsen is de winlocatie Vechterweerd van belang. Dalfsen voldoet aan de verplichtingen om via de ruimtelijke ordening de winfunctie te beschermen.

Wat is afgesproken rondom de gebiedsdossiers dat ertoe doet voor onze zorgplichten?

De provincie heeft samen met betrokken partijen een pakket maatregelen ontwikkeld voor de aanpak van de risico's. Deze zijn uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Na de actualisatie van de

gebiedsdossier in 2017 zal er naar verwachting een nieuw uitvoeringsprogramma worden opgesteld. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan de gezamenlijke zorgverplichting zoals bedoeld in de Drinkwaterwet.

Maatregelen ter bescherming van de drinkwaterwinning.

Lijnbronnen zijn lijnvormige elementen waarvan het gebruik een risico kan zijn voor de drinkwaterkwaliteit. Hierbij kan worden gedacht aan lekkage vanuit riolering, afstromend wegwater met verontreinigingen vanaf doorgaande wegen, oppervlaktewater waarin of waarover verontreinigingen of stoffen getransporteerd kunnen worden in de richting van de winning. In de gebiedsdossiers is de aanwezigheid van deze lijnbronnen geïnventariseerd. De risico's die samenhangen met deze lijnbronnen worden onderstaand nader uitgewerkt.

Rioleringsbeheer en handhaving

Als onderdeel van uitvoeringsprogramma 2010-2012 is een onderzoek uitgevoerd naar de risico's van riolering voor de kwetsbare drinkwaterwinningen. Hiermee is een belangrijke kennisleemte voor dit type risico ingevuld. De meest doelmatige maatregelen die in het onderzoek naar voren komen zijn:

- normale reguliere inspectie van gemeentelijke riolering, waarbij in de prioritering rekening wordt gehouden met de ligging ten opzichte van het grondwaterbeschermingsgebied;
- volgens een normale, gebruikelijke frequentie adequaat uitvoeren van inspectie, toezicht en handhaving op aanleg, onderhoud en beheer van riolering en IBA's op privéterrein, waaronder recreatieparken;
- adequaat toepassen van de NEN 3650 bij nieuwe aanleg en beheer van riolering in grondwaterbeschermingsgebied (waaronder minimaal een dichtheidsbeproeving direct na aanleg);
- vervangen of repareren (relinen) volgens normaal beheer;
- het zodanig aanleggen van afkoppelvoorzieningen (indien mogelijk) dat foute aansluitingen vanzelf naar voren komen door een deel van het hemelwaterstelsel bovengronds aan te leggen; vastleggen van en inzicht hebben in de ligging van hemelwaterriolering en infiltratievoorzieningen zodat bij calamiteiten duidelijk is of en waar het verontreinigde water infiltreert in de ondergrond;
- opsporen en verhelpen foutaansluitingen in nieuwe afkoppelprojecten;
- periodiek opsporen en verhelpen foutaansluitingen in bestaande stelsels. Gezien de schattingen van het aantal foutaansluitingen in Nederland (mogelijk 6%) en de relatief grote invloed van foutaansluitingen, is een actief opsporings- en verhelpingsbeleid te rechtvaardigen;
- monitoring bij inspectieputten;
- periodieke voorlichting over het juist gebruik van IBA's;
- toezicht en handhaving op functioneren IBA's (effluentcontrole).

Deze maatregelen betreffen voornamelijk maatregelen die eigenlijk vallen onder regulier beheer, maar om uiteenlopende redenen (met name kosten en capaciteit) in het verleden minder prioriteit hadden. Indien alle bovengenoemde reguliere taken volledig conform wetgeving en beleid adequaat worden uitgevoerd, zijn de belangrijkste potentiële risico's ondervangen. Aanvullende technische maatregelen zijn in dat geval ook niet nodig om de risico's weg te nemen. De winst zit dus met name in het op adequaat niveau brengen van deze taken.

2.3.4 Ambitieverklaring RIVUS.

Voortvloeiend uit het Bestuursakkoord Water heeft op 8 februari 2013 tijdens de bestuurlijke bijeenkomst 'Gezamenlijk Afvalwaterbeheer West-Overijssel' de officiële start van het Rivus samenwerkingsverband plaatsgevonden en is een ambitieverklaring ondertekend door alle betrokken gemeenten en het waterschap. De ambitieverklaring is op 17 september 2014 aangepast.

De ambities/doelstellingen van Rivus zijn:

- Samen 6 miljoen euro per jaar besparen in 2020 (minder meerkosten).
- Vergroten van de professionaliteit in het operationele beheer van de afvalwaterketen
- Realiseren van een duurzamere waterketen.
- De organisatie van het beheer van de afvalwaterketen minder kwetsbaar maken.

Het RIVUS samenwerkingsverband koerst aan op de in het Bestuursakkoord Water beoogde route en planning. De regionale doelstellingen voor 2020 lijken gehaald te worden. De doelstelling op gebied van een duurzame waterketen verdient de komende jaren wel meer aandacht. Te denken valt daarbij aan (onderzoek naar) terugwinning grondstoffen op de zuiveringen, riothermie, etc.

In mei 2011 hebben het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) het Bestuursakkoord Water (BAW) ondertekend. Dit BAW kent de volgende doelstellingen:

- Besparen/minder meerkosten in de afvalwaterketen (380 mln €/jaar in 2020) door effectief investeren en efficiënt uitvoeren;
- Professionaliseren operationeel beheer;
- Innoveren met oog op duurzaamheid;
- Verminderen kwetsbaarheid.

Het realiseren van de doelstellingen wordt aan het regionale werkveld (gemeenten en waterschappen) overgelaten. De voortgang wordt landelijk door het rijk gemonitord. In mei 2017 is de tweede [evaluatie](#) van het BAW afgerond.

2.4 Afvalwaterbeleid

In deze paragraaf wordt de gemeentelijke zorgplicht inzake afvalwater uitgewerkt. Bij deze zorgplicht gaat het erom dat het afvalwater wordt ingezameld zodat het geen gevaar vormt voor de volksgezondheid.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor afvalwater is om dit in te zamelen of toe te zien op een goed alternatief.

2.4.1 Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater staat verwoord in artikel 10.33 van de Wet milieubeheer.

Artikel 10.33 Wet milieubeheer:

1. De gemeenteraad of burgemeester en wethouders dragen zorg voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt bij de binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen, door middel van een openbaar vuilwaterriool naar een inrichting als bedoeld in artikel 3.4 van de Waterwet.
2. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een inrichting als bedoeld in het eerste lid kunnen afzonderlijke systemen of andere passende systemen in beheer bij een gemeente, waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, indien met die systemen blijkens het gemeentelijk rioleringsplan eenzelfde graad van bescherming van het milieu wordt bereikt.
3. Op verzoek van burgemeester en wethouders kunnen gedeputeerde staten in het belang van de bescherming van het milieu ontheffing verlenen van de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor:
 - a. een gedeelte van het grondgebied van een gemeente, dat gelegen is buiten de bebouwde kom, en
 - b. een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van minder dan 2000 inwonerequivalenten wordt geloosd.
4. De ontheffing bedoeld in het derde lid kan, indien de ontwikkelingen in het gebied waarvoor de ontheffing is verleend daartoe aanleiding geven, door gedeputeerde staten worden ingetrokken. Bij de intrekking wordt aangegeven binnen welke termijn in inzameling en transport van stedelijk afvalwater wordt voorzien.

Milieuwetgeving voor lozingen op de riolering.

Lozingen op de riolering vallen onder de milieuwetgeving:

- Lozingen vanuit bedrijven (Wm – inrichtingen) vallen onder het Besluit algemene regels voor inrichtingen milieubeheer, afgekort Barim en veelal aangeduid als het Activiteitenbesluit. De activiteiten zijn opgedeeld in diverse categorieën.
 - In artikel 3.4 staan de zogenaamde afstandscriteria. Lozen van huishoudelijk afvalwater of daarop gelijkend bedrijfsafvalwater in de bodem of op oppervlaktewater is alleen toegestaan als de riolering verder weg ligt dan:
 - 40 m bij lozingen tot en met 10 i.e.
 - 100 m bij lozingen van 11 tot 25 i.e.
 - 600 m bij lozingen van 25 tot 50 i.e.
 - 1500 m bij lozingen van 50 tot 100 i.e.
 - 3000 m bij lozingen van 100 tot 2000 i.e.
 - Het bevoegd gezag kan lozen toch toestaan met een maatwerkvoorschrift.
- Lozingen door particuliere huishoudens vallen onder het Besluit lozing afvalwater huishoudens, afgekort Blah.
 - In artikel 7 staat dat lozen niet is toegestaan als riolering aanwezig is op minder dan 40 m vanaf het perceel.
- Overige lozingen vallen onder het Besluit lozen buiten inrichtingen (Blbi). Hierin is ondermeer geregeld dat hemelwaterlozingen zijn toegestaan mits de zorgplicht in acht wordt genomen. In bijzondere gevallen kan de waterbeheerder maatwerkvoorschriften opleggen.
- Steeds geldt het zorgplichtbeginsel voor afvalwaterlozingen:
 - Het voorkomen of beperken van bodemverontreiniging;
 - Het voorkomen of beperken van oppervlaktewaterverontreiniging;
 - Het beschermen van de doelmatige werking van de voorzieningen voor afvalwaterbeheer, zoals de riolering en de zuivering;
 - Het voorkomen van het ontstaan van afvalwater;
 - Doelmatig afvalwaterbeheer;
 - Geen lozingen zoals olie in het riool;
 - Geen afvalwater lozen in het hemelwaterriool.
- Steeds geldt de voorkeursvolgorde uit Wm. art. 10.29a:
 - Het ontstaan van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Verontreiniging van afvalwater wordt voorkomen of beperkt;
 - Afvalwaterstromen gescheiden houden, behalve als het niet uitmaakt;
 - Huishoudelijk afvalwater en hetgeen daarop lijkt inzamelen en transporteren naar RWZI;
 - Ander afvalwater, zo nodig na retentie of zuivering, eerst hergebruiken, anders lokaal lozen en als laatste optie naar de RWZI transporteren. Dit gaat zowel over relatief schoon afvalwater zoals afstromend hemelwater alsook over bedrijfsafvalwater dat niet overeenkomt met huishoudelijk afvalwater qua samenstelling en afbreekbaarheid.
- Voor de meeste lozingen is de afdeling Milieu van de gemeente het bevoegd gezag. Soms is dit overgeheveld naar een op afstand opererende milieudienst. Bij lozing op oppervlaktewater is de waterbeheerder bevoegd gezag.
- Bovenstaande punten zijn een selectie met verkorte weergave uit de relevante wetgeving. Getracht is in kort bestek de geest van de Wet te tonen inzake de zorgplicht voor afvalwater. Lees in voorkomende gevallen de originele teksten en bijbehorende toelichtingen!

2.4.2 Taakopvatting van de gemeente inzake afvalwater.

De gemeente hanteert de volgende taakopvatting

- De particulier is verantwoordelijk voor haar lozingsgedrag. Het doorspoelen van bijvoorbeeld vet, natte billendoekjes, luiers en doeken kan leiden tot een verstopping in de aansluitleiding en is ongewenst.
- De particulier is niet verplicht om aan te sluiten op de riolering, maar mag ook niet altijd via een voorziening (IBA) lozen op de bodem of oppervlaktewater.

- Op eigen terrein is de particulier verantwoordelijk voor het inzamelen en transporteren van afvalwater tot het overnamepunt (erfgrenspuntje of erfgrens/pompput bij het ontbreken van een erfgrenspunt), of zuiveringsvoorziening.
- De gemeente draagt zorg voor het doelmatig inzamelen van het stedelijk afvalwater vanaf het overnamepunt (erfgrenspunt of erfgrens/pompput bij het ontbreken van een put). Hierbij is wel vereist dat het afvalwater wordt aangeboden volgens de daaraan gestelde regels. In het buitengebied en stedelijk gebied vanwaaruit de lozing < 2000 i.e. wordt een doelmatigheidsafweging gemaakt voor het al dan niet inzamelen van afvalwater.
- De gemeente is verantwoordelijk voor het transporteren van het afvalwater vanaf het overnamepunt naar een met het waterschap afgesproken punt (overnamepunt). Het afvalwater wordt via verschillende overnamepunten bij het waterschap aangeboden.
- De gemeente is bevoegd gezag voor de indirecte lozingen op de riolering en kan eisen stellen aan de hoeveelheid en samenstelling. Deze eisen hebben tot doel het functioneren van de riolering en zuivering en de bescherming van het oppervlaktewater te waarborgen en;
- Het waterschap heeft een adviesfunctie (in sommige gevallen is dit advies bindend) en een toezichtsbevoegdheid voor alle indirecte lozingen. De gemeente of de provincie (Wabo-bevoegd gezag) is verantwoordelijk voor de handhaving. Om het advies en toezicht zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen heeft de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) IJsselland in 2014 met de waterschappen een dienstverleningsovereenkomst (DVO) gesloten. Hierin staan de afspraken waar en wanneer het waterschap advies geeft plus toezicht uitvoert en hoe gemeenten of provincie met deze adviezen omgaan.
- Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanaf een afgesproken punt (overnamepunt) naar de RWZI en de zuivering van het afvalwater. Er is sprake van een afnameverplichting door het waterschap. Dit is geregeld in het waterakkoord tussen.
- De provincie is verantwoordelijk voor de bescherming van de openbare drinkwatervoorzieningen. Hierover zijn afspraken gemaakt (zie paragraaf 2.3.4).

2.4.3 Concrete uitwerking van het afvalwaterbeleid.

Nieuwe aansluitingen op de riolering moeten worden aangevraagd bij de gemeente. Voor nieuwe aansluitingen op de riolering geldt het volgende:

Aansluitregels voor de afvoervoorzieningen staan in het Bouwbesluit 2012. Deze regels vervangen wat vroeger vaak in de bouwverordening stond.

- Hoofdregeel is dat een bouwwerk zodanige voorzieningen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater moet hebben dat het water zonder nadelige gevolgen voor de volksgezondheid is af te voeren.
- Dikwijls zijn de eisen voor een nieuwe aansluiting onderdeel van de omgevingsvergunning voor een bouwwerk.
- Zie module A2100 van de Leidraad Riolering voor meer info. Zoek contact met de eenheid publiekdienstverlening van de gemeente inzake het Bouwbesluit 2012.

Voor het buitengebied geldt de volgende doelmatigheidsafweging:

- Voor het aansluiten op de riolering van percelen in het buitengebied gelden de afstandscriteria volgens het activiteitenbesluit en het besluit lozing afvalwater huishoudens. Percelen worden aangesloten op de riolering als volgens de afstandscriteria niet op de bodem geloosd mag worden en de aansluiting gerealiseerd kan worden voor een maximum bedrag van € 10.250. Percelen die niet voldoen aan de afstandscriteria of niet binnen het maximum bedrag kunnen worden aangesloten moeten zorgen voor een eigen voorziening.

De kosten voor een nieuwe aansluiting worden in rekening gebracht bij de aanvrager.

- De gemeente mag kosten in rekening brengen voor een nieuwe aansluiting op de riolering. Dit kan met een verordening en een beschikking, of met beleidsregels en een privaatrechtelijke

overeenkomst. De gemeente werkt met een verordening en eventueel beleidsregels en een privaatrechtelijke overeenkomst.

- Het bedrag voor een nieuwe aansluiting mag een vast bedrag zijn of bijvoorbeeld een lager bedrag binnen de bebouwde kom en een hogere er buiten of op basis van een offerte voor de werkelijke kosten. De gemeente Dalfsen werkt met een kostendekkend minimum bedrag en werkelijke kosten wanneer het minimum bedrag niet voldoende is. Het minimum bedrag wordt elk jaar vastgelegd in de verordening rioolaansluitrecht.
- Voor lozingen groter dan 1 m³/dag, dus meer dan een normale huishoudelijke lozing, geldt dat de kosten in rekening worden gebracht die nodig zijn om het stelsel geschikt te maken voor deze grotere lozing. Denk hierbij aan een grotere leiding, rioolgemaal met dubbele pompen en extra elektronica. Dit geldt voor nieuwe lozingen en voor bestaande lozingen die worden uitgebreid.

Bij verstopping van de riolering worden de volgende uitgangspunten gehanteerd. In overleg met de gemeente moet de erfgransput worden opgegraven om aan te tonen waar de verstopping zit. Is de put leeg dan zit de verstopping in het particuliere deel, staat de put vol dan zit de verstopping in het gemeentelijke deel en lost de gemeente dit zelf op. Kosten die in opdracht van de particulier gemaakt worden, worden door de gemeente niet vergoed. Kosten ontstaan door foutieve lozing van onder andere billendoekjes, luiers en doeken worden bij de particulier in rekening gebracht.

Het waterschap is verantwoordelijk voor het transport van het afvalwater vanaf een afgesproken punt (overnamepunt) naar de RWZI en de zuivering van het afvalwater. Voor een juiste afstemming tussen de zorgplichten van partijen worden wederzijdse verwachtingen en verplichtingen elk jaar vastgelegd in de afnameverplichting. De afspraak is vastgelegd in het Waterakkoord.

2.4.4 overige aandachtspunten.

De gemeente streeft op lange termijn naar een duurzame oplossing met kringloopsluiting en hergebruik van waardevolle stoffen. Experimenten met nieuwe sanitatieconcepten worden gevolgd.

De voorzieningen voor behandeling van afvalwater in het buitengebied hebben (landelijk) de volle aandacht. De voorzieningen voldoen misschien niet helemaal aan de specificaties die bij aanleg waren voorzien, maar dit levert in het algemeen geen grote problemen op. Gebruikers zijn over het algemeen tevreden. Noodzakelijke vervanging van de systemen laat nog wel even op zich wachten. De kosten voor voorzieningen in het buitengebied zijn hoog.

De wettelijke zorgplicht verplicht gemeenten zich een oordeel te vormen over doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater. Wat doelmatig is, is mede afhankelijk van de lokaal bepaalde doelen en van het oordeel over de invloed van emissies uit huishoudens op die doelen.

Als gevolg van gewijzigde wetgeving hoeft de ontheffing van de zorgplicht voor het inzamelen van afvalwater in het buitengebied niet verlengd of opnieuw aangevraagd te worden. Het al dan niet inzamelen van het afvalwater in het buitengebied (de doelmatigheid) kan een plek krijgen in het gemeentelijk rioleringsplan (GRP).

Deze afweging is eerder gemaakt, waarna wij van de provincie ontheffing van de zorgplicht hebben gekregen en waarna de verantwoordelijkheid voor de behandeling van het afvalwater geheel bij de eigenaren is komen te liggen.

Bij het in het kader van het Bestuursakkoord Water beoordelen van de vervangingsinvesteringen hoort ook een heroverweging van de aanpak van het buitengebied. De vraag is dan of de kosten die gemoeid zijn met afvalverwerking in het buitengebied in balans zijn met de baten die het oplevert? Als vervanging van oude drukriolen en IBA's zijn nieuwe vormen van sanitatie mogelijk, gericht op het duurzaam terugwinnen van grondstoffen, energie en water. STOWA en Stichting RIONED stimuleren deze ontwikkelingen met feitenonderzoeken IBA's en drukriolering, een platform en een nieuw webdossier.

In de toekomst wanneer grootschalige vervanging in zicht komt kan met ondersteuning van de uitgevoerde onderzoeken de beleidslijn voor doelmatigheid van het inzamelen van afvalwater in het buitengebied geactualiseerd worden.

Foutieve aansluitingen op gescheiden stelsels vormen een ondermijning van het afvalwaterbeleid. Zie bijgaand kader voor achtergrondinformatie.

Foutieve aansluitingen.

Bij gescheiden rioolstelsels liggen aparte buizen in de straat voor afvalwater en hemelwater. Het afvalwater wordt afgevoerd naar de zuivering en het hemelwater wordt geloosd op oppervlaktewater. Bij dit stelseltype bestaat het risico op foutieve aansluitingen. Het kan op twee manieren fout gaan:

- Als er afvalwater wordt geloosd op het hemelwaterstelsel, dan vindt er een ongezuiverde lozing plaats, herkenbaar aan stank en grijsig water bij het lozingspunt.
- Maar ook de lozing van hemelwater op het afvalwaterstelsel is een probleem omdat dit stelsel daar niet op is berekend en overbelast raakt. Beide vormen van foutieve aansluitingen moeten daarom worden vermeden.

De afgelopen jaren zijn meerdere technieken op de markt gekomen om foutieve aansluitingen op te sporen. Het is arbeidsintensief spuurwerk.

Medewerking van de eigenaar en eventuele gebruiker van een pand is veelal vereist. Dit is juridisch afdwingbaar. Juridische aanpak kan via het bouwspoor omdat de eigenaar van het perceel niet voldoet aan de eisen van het Bouwbesluit 2012. Juridische aanpak kan ook via het milieuspoor omdat de lozer de milieuwetgeving overtreedt.

2.5 Grondwaterbeleid

Gemeenten hebben een beperkte zorgplicht voor de grondwaterstand in stedelijk gebied. Het is geen volledige verantwoordelijkheid voor het grondwater. Delen van het grondwaterbeheer liggen namelijk bij andere overheden zoals waterschap en provincie. Daarnaast is er een belangrijke rol voor de eigenaar van de grond. Verder geldt dat grondwater zich slechts ten dele laat beheersen. Vergelijk het met het weer, daarvoor is geen overheid verantwoordelijk, want het is een natuurlijk proces. Grondwater is eveneens een natuurlijk proces. Maar wel eentje waarbij we als maatschappij nadrukkelijk hebben ingegrepen middels waterlopen, polders, drainage, drinkwaterwinningen en dergelijke. Hiermee samenhangend is voor bepaalde aspecten van het grondwater een zorgplicht toegekend aan enkele overheden, waaronder de gemeenten.

Kort gezegd: de taak van de gemeente voor de grondwaterstand in stedelijk gebied is om maatregelen in de openbare ruimte te overwegen als er grondwateroverlast is.

2.5.1 Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht voor grondwater staat verwoord in artikel 3.6 van de Waterwet.

Artikel 3.6 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoort.
2. De maatregelen, bedoeld in het eerste lid, omvatten mede de verwerking van het ingezameld grondwater, waaronder in ieder geval worden begrepen de berging, het transport, de nuttige toepassing en het, al dan niet na zuivering, op of in de bodem of in het oppervlaktewater brengen van ingezameld grondwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

- **Dragen zorg voor:** deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- **In het openbaar gemeentelijk gebied:** deze formulering is essentieel. Het is de verantwoordelijkheid van de eigenaar van een woning om deze bouwkundig in goede staat te laten verkeren wat betreft vocht dichtheid van verblijfsruimten. De gemeente kan maatregelen treffen in het openbare gebied. In de eerste plaats om schade aan de wegconstructie door verzakking en opvriezen te voorkomen. Daarnaast werkt ontwatering van de openbare ruimte in positieve zin door naar de omgeving.
- **Structureel nadelige gevolgen:** het gaat niet om het bestrijden van incidenten, maar alleen om structureel nadelige gevolgen. kortstondige overlast in natte perioden is geen reden tot ingrijpen.
- **Voor de aan de grond gegeven bestemming:** dit betekent bijvoorbeeld dat een groenzone of een garagebox natter mag zijn dan een woning.
- **Zoveel mogelijk voorkomen of beperken:** deze woorden geven aan dat er grenzen zijn aan het effect van maatregelen. Gemeenten hebben een inspanningsverplichting, geen resultaatsverplichting.
- **Voor zover het doelmatig is:** dit is enerzijds een belangrijke afbakening van de zorgplicht en anderzijds een grote verantwoordelijkheid. Het is aan de gemeente om kosten en baten van maatregelen af te wegen en gemotiveerde keuzes te maken. Deze woorden weerspiegelen de kern van de gemeentelijke autonomie in dit dossier.
- **Voor zover het niet tot de zorg van waterschap of provincie behoort:** met name het peilbeheer door het waterschap heeft invloed op de grondwaterstanden. In het buitengebied is het waterschap het meest bepalend voor de grondwaterstanden, eventueel aangevuld met particuliere sloten en drainage. In stedelijk gebied speelt het oppervlaktewater dat in beheer is bij het waterschap ook een belangrijke rol voor de grondwaterstanden. In de praktijk is vaak sprake van een historisch gegroeide situatie. Maatregelen van waterschap en gemeente kunnen elkaar versterken of tegenwerken. De wetgever stelt in de toelichting dat het de bedoeling is dat gemeente en waterschap samen op trekken, onderling goede afspraken maken en eventueel kosten delen.
- **Verwerking van het ingezamelde grondwater:** het is aan de gemeente te beoordelen of een apart stelsel voor afvoer van het grondwater wordt aangelegd of dat de hoeveelheden zodanig gering zijn dat afvoer via de riolering doelmatig is.
- **De wet ziet niet toe op oude gevallen maar is gericht op nieuwe situaties:** De wettelijke zorgplicht beoogt nieuwe grondwateroverlastproblemen te voorkomen en patstellingen bij bestaande problemen te doorbreken. Daarnaast wil artikel 3.6 overbodige en ondoelmatige maatregelen voorkomen. Het artikel stelt bewust niemand verantwoordelijk of aansprakelijk voor de handhaving van een bepaalde grondwaterstand. Particulier, gemeente, waterschap en provincie hebben ieder eigen verantwoordelijkheden en mogelijkheden om maatregelen te treffen.

2.5.2 Taakopvatting van de gemeente inzake grondwater.

De gemeente hanteert de volgende taakopvatting:

- De particulier is primair verantwoordelijk voor de ontwatering van zijn terrein. Hij zorgt voor bouwkundige of waterhuishoudkundige voorzieningen op zijn eigen terrein en voor de eigen woning (zoals een vochtdichte vloer of een lekvrije kelder). Hij houdt bij grondwaterstandverlagende maatregelen rekening met het gemeentelijk grondwaterbleid en belangen van aangrenzende percelen. Hij kan de gemeente verzoeken het water te lozen op een gemeentelijke voorziening of het waterschap ingeval van lozing op het oppervlaktewater.
- De gemeente is het aanspreekpunt voor de burger. Zij behandelt klachten en zorgt voor een doelmatige aanpak van grondwaterproblemen, ook als grondeigenaar van het openbare gebied.

Pas als aanpak door de particulier niet doelmatig is en de problemen structureel zijn, is het aan de gemeente om in het openbare gebied maatregelen voor de afvoer van overtollig grondwater af te wegen. Stelt als initiatiefnemer of uitvoerder van ruimtelijke plannen een waterparagraaf op.

- Het waterschap beïnvloedt via het oppervlaktewaterpeil de grondwatersituatie. Ook zorgt het waterschap voor de afvoer van door de gemeente of particulier ingezameld grondwater via het oppervlaktewater. Sinds eind 2003 is de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan verplicht om vroegtijdig advies in te winnen bij het waterschap over hoe om te gaan met water. Het waterschap moet een gefundeerd advies geven over het omgaan met alle facetten van het water in het plan. Dit is de zogenaamde 'Watertoets'. Verleent watervergunningen voor lozing op oppervlaktewater en voor onttrekkingen, voor zover de provincie geen vergunningverlener is.
- De provincie is strategisch grondwaterbeheerder. Dat wil zeggen dat de provincie erop toeziet dat er voldoende grondwater van de gewenste kwaliteit beschikbaar is. In dit kader geeft de provincie vergunningen af, bijvoorbeeld aan de drinkwaterbedrijven, voor grote industriële onttrekkingen en voor warmte- en koude opslag. In de vergunning kan zij voorschriften voor de beëindiging van de onttrekking opnemen.

De gemeente heeft bij dit alles de regie. Bij klachten over grondwateroverlast maakt de gemeente een analyse van oorzaken, gevolgen en mogelijke maatregelen.

2.5.3 Concrete uitwerking van het grondwaterbeleid.

Het treffen van maatregelen in de openbare ruimte door de gemeente worden doelmatig geacht wanneer er sprake is van structurele grondwateroverlast zoals hieronder beschreven en de kosten voor het treffen van maatregelen in verhouding staan tot de nadelige gevolgen.

Er is sprake van structurele grondwateroverlast als:

1. De gebruiksfunctie van percelen volgens het bestemmingsplan door de grondwaterstand structureel over een groter gebied (meer dan 5 percelen of 0,50 ha per locatie) en gedurende een langere periode (> 31 dagen) wordt belemmerd;
2. De belemmering onder punt 1 zich minimaal drie achtereenvolgende jaren voordoet en;
3. De representatieve hoogste grondwaterstand (RHG) minder is dan 0,70 meter beneden de kruin van de weg in de openbare ruimte (belemmering met betrekking tot verblijfsruimte) of;
4. De representatieve hoogste grondwaterstand (RHG) minder is dan 0,50 meter beneden de kruin van de weg in de openbare ruimte (belemmering met betrekking tot tuin/plantsoen).

Een uitzondering zijn natte kruipruimtes bij nieuwbouwwoningen gebouwd na 1992. Deze woningen moeten voldoen aan het Bouwbesluit. Een natte kruipruimte bij deze woningen behoort niet tot overlast in de leefruimte te leiden, anders is er sprake van een bouwkundig gebrek.

De RHG is de 90 percentielwaarde van een reeks aan gemeten grondwaterstanden. Dat wil zeggen dat 10% van de metingen een hogere waarde heeft dan de RHG. De RHG is vergelijkbaar met de vroeger veel gebruikte Gemiddeld Hoogste Grondwaterstand (GHG).

De gemeente treft geen maatregelen als er sprake is van grondwateroverlast als gevolg van een schijngrondwaterstand. Dit fenomeen komt voor als er sprake is van een water afsluitende klei- of leemlaag die boven de grondwaterstand zit. Hier kan het water langdurig op blijven staan en overlast tot gevolg hebben. Het lokaal verbeteren van de bodemopbouw is een verantwoordelijkheid van de particulier (zie onderstaande figuren).

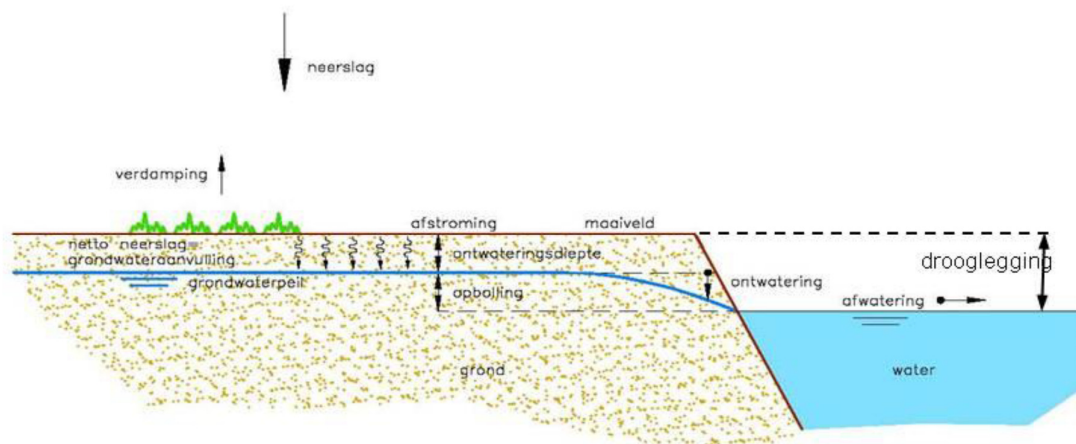
De gemeente treft geen maatregelen, voor eigen rekening, als er sprake is van besluiten of vergunningen die niet door de gemeente zijn genomen c.q. afgegeven maar wel van invloed kunnen zijn op de grondwaterstand zoals:

- Peilbesluiten door het waterschap of Rijkswaterstaat voor het oppervlaktewater(peil).
- Vergunningen die de Provincie afgeeft voor grondwateronttrekkingen en koude- en warmte opslagsystemen (ook het stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen vallen hier onder).

- Vergunning die het waterschap afgeeft voor het onttrekken van grondwater en retourbemaling. In die gevallen treedt de gemeente met de verantwoordelijke waterbeheerder in overleg om te komen tot een oplossing.

In- en uitbreidingen

De gemeente hanteert bij in- en uitbreidingsplannen een minimale drooglegging voor woningen van 1,20 meter. Daarnaast geldt dat een ontwateringsdiepte van minimaal 0,7 m beneden wegpeil.

Onderzoek bij uitvoeringsprojecten

In Dalfsen en in Hoonhorst zit het grondwater voldoende diep. In deze dorpen is een grondwateronderzoek vooralsnog niet nodig. In Nieuwleusen, Oudleusen en in Lemelerveld daarentegen zijn deze onderzoeken verplicht, omdat op veel locaties het grondwater binnen 1 m beneden maaiveld wordt aangetroffen. De initiatiefnemer van de uit te voeren werkzaamheden, dit kan ook de gemeente zijn, moet in Nieuwleusen, Oudleusen en in Lemelerveld aantonen dat:

- Er geen risico is op een structurele verhoging van de grondwaterstanden, waardoor grondwateroverlast kan gaan optreden.
- Er geen risico is op een snelle verlaging van de grondwaterstanden nabij grote, monumentale bomen. Een snelle verandering van de grondwaterstand dient te worden voorkomen.

Als de maatregelen gaan leiden tot structureel te hoge grondwaterstanden, zijn compenserende maatregelen nodig.

2.5.4 Overige aandachtspunten.

In de gemeente zijn geen meldingen bekend van structurele grondwateroverlast door (te) hoge grondwaterstanden. Na enkele jaren meetgegevens te hebben verzameld kunnen nu betrouwbare uitspraken worden gedaan over de representatieve hoge grondwaterstanden. Hiervoor wordt een aanvullend onderzoek opgenomen.

Om op een doelmatige wijze invulling te kunnen geven aan de grondwaterzorgplicht draagt de gemeente zorg voor:

- een goede registratie van klachten over grondwater;
- het gefaseerd opzetten en beheren van een grondwatermeetnet in stedelijk gebied;
- een goed beheer en onderhoud van alle bestaande ontwateringvoorzieningen;
- een goede informatievoorziening aan en communicatie met de burger.

2.6 Hemelwaterbeleid

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hemelwater in stedelijk gebied. Deze taak is recent vastgelegd in de wet. Maar ook voor die tijd deden gemeenten al jaren hun werk op dit gebied. Immers, in stedelijk gebied ligt overal riolering waarmee niet alleen het afvalwater naar de zuivering wordt gebracht maar waarmee ook overtollig hemelwater wordt ingezameld en afgevoerd. Nieuw is

dat gemeenten bewuste keuzes kunnen maken hoe om te gaan met het hemelwater. Zij kunnen het gemengde stelsel handhaven, of een ander stelseltype aanleggen of perceelegeigenaren dwingen tot afkoppelen op eigen terrein. Opmerkelijk is dat de wet uitgaat van het principe dat de perceelegeenaar eerst aan zet is om op eigen terrein het hemelwater te infiltreren of te lozen op oppervlaktewater. Dit is fundamenteel anders dan vroeger.

Kort gezegd: de taak van de gemeente is hemelwater in te zamelen en te verwerken, voor zover de perceelegeenaar niet zelf kan zorgen voor infiltratie in de bodem of lozing op een sloot.

2.6.1 Verplichting vanuit de Wet.

De wettelijke basis voor de gemeentelijke zorgplicht inzake hemelwater staat verwoord in artikel 3.5 van de Waterwet.

Artikel 3.5 Waterwet:

1. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen, redelijkerwijs niet kan worden gevergd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.
2. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders dragen tevens zorg voor een doelmatige verwerking van het ingezamelde hemelwater. Onder het verwerken van hemelwater kunnen in ieder geval de volgende maatregelen worden begrepen: de berging, het transport, de nuttige toepassing, het, al dan niet na zuivering, terugbrengen op of in de bodem of in het oppervlaktewater van ingezameld hemelwater, en het afvoeren naar een zuiveringstechnisch werk.

Enkele punten uit de wettekst zijn van belang om de taak van de gemeente af te bakenen:

- **Dragen zorg voor.** Deze woorden maken duidelijk dat het hier om een zorgplicht gaat en niet om een resultaatsverplichting.
- **Doelmatige inzameling.** Deze woorden zijn belangrijk. De kosten die samenhangen met de inzameling en verwerking van hemelwater zijn afgelopen jaren flink gestegen door investeringen die zijn afgesproken met het waterschap voor verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deze kosten worden via de rioolbelasting verhaald op de burger. Het is aan de gemeente om af te wegen welke maatregelen doelmatig worden geacht en welke als te duur worden aangemerkt. Van recente datum is de aandacht voor extreem zware buien die door de klimaatontwikkeling vaker lijken voor te komen dan voorheen. Het gaat om de vraag op welke plekken de enorme hoeveelheden water kortstondig geborgen kunnen worden. Verder speelt de vraag welke mate van overlast en schade acceptabel wordt geacht. Ook hier is het aan de gemeente om afwegingen van doelmatigheid te maken.
- **Redelijkerwijs niet kan worden gevergd.** Deze woorden staan te midden van een wat langere omschrijving. Zij geven aan dat de wet er in beginsel van uitgaat dat het hemelwater op het perceel waar het valt in de bodem wordt geïnfiltreerd of op de sloot wordt geloosd. Dit sluit aan bij de natuurlijke gang van zaken: regen zakt weg in de bodem of loopt weg richting een sloot. In veel gevallen kan deze weg ook worden bewandeld in stedelijk gebied. Dikwijls is de bodem geschikt voor infiltratie en dikwijls zijn sloten, greppels, vijvers en grachten aanwezig. De wet gaat er vanuit dat eerst naar deze mogelijkheden wordt gekeken. Alleen als het naar het oordeel van de gemeente teveel vergt van de particuliere eigenaar of woningcorporatie om dit te doen, dan is de gemeente aan zet om het hemelwater in te zamelen. Dit is een trendbreuk met de gangbare civiele praktijk waarbij meestal vanzelfsprekend al het hemelwater wordt ingezameld via de riolering. Met deze nieuwe wetgeving is het aan de gemeente om aan te geven in welke delen van de stad van de perceelegeenaren kan worden gevergd het hemelwater te verwerken op het eigen perceel en in welke delen van de stad de gemeente voorzieningen aanbiedt voor de inzameling van het hemelwater. Als de gemeente in bestaande gebieden wil overgaan van inzameling van

hemelwater met de riolering naar een situatie waarbij particulieren zelf infiltreren of lozen op de sloot, zal een overgangstermijn nodig zijn om de particulieren in de gelegenheid te stellen eigen voorzieningen te treffen. Een en ander kan worden aangegeven in een verordening.

- **Doelmatige verwerking.** De zorgplicht van de gemeente gaat niet alleen over het inzamelen van het hemelwater, maar ook over de verwerking hiervan. Het is aan de gemeenten om hierin doelmatige keuzes te maken. In de toelichting bij de wet wordt dit benadrukt. Dit is een trendbreuk met afgelopen jaren waarin waterschappen veelal dominant waren geworden ten aanzien van deze afweging. Elders in de wet wordt wel benadrukt dat gemeenten en waterschappen goed moeten samenwerken. Het waterschap is dus niet buitenspel gezet bij het maken van de keuzes, maar op een gelijkwaardige positie gezet, waarin het niet zozeer normen aan de gemeente oplegt, maar in overleg haar belangen inbrengt.

2.6.2 Taakopvatting van de gemeente inzake hemelwater.

De gemeente hanteert de volgende taakopvatting:

- De particulier is de eerste verantwoordelijke voor de opvang en verwerking van hemelwater dat valt op zijn eigen terrein (aanpak bij de bron). Het is aan de gemeente om te beoordelen of redelijkerwijs van de percee-eigenaar verlangd kan worden het afvloeiend hemelwater zelf in de bodem of op oppervlaktewater te brengen;
- De gemeente stimuleert duurzaam bouwen. Bij nieuwbouw en verbouw moeten zo min mogelijk uitloegbare materialen en metalen zoals koper, lood en zink worden gebruikt, om verspreiding van deze stoffen in oppervlaktewater of de bodem te voorkomen;
- De gemeente zorgt voor het doelmatig inzamelen en verwerken van afvloeiend hemelwater. Bij doelmatigheid wordt gelet op volksgezondheid, droge voeten (bewoonbaarheid) schoon water en een schone bodem (milieubescherming);
- De gemeente hanteert de voorkeursvolgorde vasthouden, bergen en afvoeren bij het omgaan met hemelwater. Het afvoeren van hemelwater is daarbij de laatste, minst gewenste keuze die alleen wordt uitgevoerd als de eerste twee mogelijkheden niet kunnen of niet doelmatig zijn; Transport van hemelwater moet worden geminimaliseerd. Benodigde voorzieningen blijven dan klein en het risico op verontreiniging beperkt. Het beste is om hemelwater te infiltreren vlakbij de plek waar het valt, dus bij voorkeur op de kavel met een overloop van de voorziening naar de tuin en mogelijk openbaar gebied. Bovengrondse afvoer van hemelwater heeft de voorkeur boven riolering. Zichtbaarheid biedt de beste garantie tegen foutieve aansluiting van afvalwater op het hemelwatersysteem en draagt bij aan bewustwording. Wadi's verdienen de voorkeur als een centrale infiltratievoorziening nodig is. Een wadi is een doordachte groen voorziening en geeft retentie, zuivering, infiltratie en gedoseerde afvoer. Een goed ontworpen wadi biedt bovendien ruimtelijke kwaliteit, natuurontwikkeling en recreatief medegebruik;
- De gemeente sluit zo min mogelijk verhard oppervlak op de riolering aan. Schoon- en vuilwaterstromen worden zo veel mogelijk gescheiden, waarbij schoon regenwater in het watersysteem wordt gehouden en niet via de riolering naar een zuiveringsinstallatie wordt afgevoerd;
- De gemeente koppelt bij rioolvervanging, wegconstructies of herinrichting waar mogelijk en doelmatig hemelwater af van de gemengde rioolstelsels, bijvoorbeeld door de opvang van water in het groen, het toepassen van waterpasseerbare verharding, infiltratieriolen of de aanleg van een apart hemelwaterriool met afvoer naar oppervlaktewater;
- De gemeente stimuleert het afkoppelen op bestaand particulier terrein;
- De gemeente is het aanspreekpunt voor de burger. Zij behandelt klachten en zorgt voor een doelmatige aanpak van hemelwaterproblemen, ook als eigenaar van het openbaar gebied;
- Het waterschap is verantwoordelijk voor het oppervlaktewater. Zij draagt zorg voor de afvoer van door de gemeente of particulier ingezameld hemelwater via het oppervlaktewater. De initiatiefnemer van een ruimtelijk plan is verplicht om vroegtijdig advies in te winnen bij het

waterschap over hoe om te gaan met water. Het waterschap moet een gefundeerd advies geven over het omgaan met alle facetten van het water in het plan. Dit is de zogenaamde 'Watertoets'.

2.6.3 Concrete uitwerking van het hemelwaterbeleid.

Het hemelwaterbeleid richt zich in eerste plaats op in- en uitbreidingslocaties, herinrichtingen en rioolrenovaties. Op dergelijke momenten is het mogelijk te kiezen voor een (nieuw) systeem dat voldoet aan de eisen van deze tijd. Hemelwaterbeleid kan daarnaast worden ondersteund door particulier initiatief. Dit geeft kleine voordeeltjes per keer, maar kan op termijn een krachtig middel vormen om het bestaande gemengde rioolstelsel te ontlasten.

Particulier terrein:

Gelet op doelmatigheid en wat de gemeente van particulieren en bedrijven mag verwachten gaat de gemeente ervanuit dat de particulier vanaf 2011 in het buitengebied en binnen de bebouwde kom bij nieuwbouw of verbouw zelf regenwater opvangt en infiltreert in de bodem.

Voor bestaande bouw stimuleert de gemeente particulieren door een subsidie beschikbaar te stellen per afgekoppelde m². De regels zijn vastgelegd in de subsidieverordening afkoppelen hemelwater. Zie het waterloket op www.dalfsen.nl

Aan de particuliere zorgplicht voor hemelwater wordt voldaan als er minimaal 20 mm statische berging (t.o.v. het dakoppervlak) op eigen terrein is gerealiseerd. De berging moet volledig leeg kunnen lopen door infiltratie in de bodem. Het kan voorkomen dat er buien vallen die niet geborgen kunnen worden in de infiltratievoorziening binnen de eigen perceelsgrenzen. In dat geval mag overtollig water met behulp van een overstortvoorziening (bladvang of ontlastput) bovengronds worden afgevoerd naar het openbare gebied.

Openbare ruimte:

Onder doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater wordt verstaan: Overlast en schade wordt zoveel mogelijk voorkomen en hinder wordt beperkt tot een acceptabel niveau. Het ingezamelde afvloeiend hemelwater leidt niet tot onacceptabele bodem- of waterkwaliteitsproblemen, het streven is om de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren.

Onder overlast wordt verstaan:

- Water via de straat huizen of gebouwen instroomt;
- Water gebiedsontsluitingswegen en tunnels gedurende meer dan 2 uur blokkeert;
- Water afkomstig uit een gemengd stelsel langer dan 4 uur op straat of in een tuin staat.

Onder onacceptabele bodem- of waterkwaliteitsproblemen wordt verstaan:

- De vuiluitwerp door overstortingen op oppervlaktewater brengt de doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit conform het waterkwaliteitsspoor, de Kaderrichtlijn Water en de Stedelijke wateropgave niet in gevaar.

Voor de doelmatige inzameling wordt het rioolsysteem ingericht. Voor bestaand gebied is het uitgangspunt dat een theoretische neerslaggebeurtenis T=100 geen overlast veroorzaakt.

Neerslaggebeurtenis T=100 - Waterlandschap:

De regenbui T=100 (54 mm in 45 minuten) is gebaseerd op Bui 10 conform leidraad riolering (herhalingstijd van 10 jaar). De neerslagintensiteit is vergroot met een factor 1,5. Deze werkwijze is gebaseerd op "Nieuwe neerslagstatistiek voor waterbeheerders" van Stowa en KNMI, 2004.

In 2014 zijn de effecten van een T=100 voor de kernen in de gemeente onderzocht. Dit onderzoek is uitgevoerd door het opstellen van een zogenaamd waterlandschap waarbij de interactie tussen riolering en waterstromen over het oppervlak, bij een extreme bui, in kaart worden gebracht met behulp van 3-D modellering.

De resultaten van het onderzoek laten zien dat er op korte termijn geen aanleiding is voor het nemen van aanvullende maatregelen. Het onderzoek geeft wel aandachtspunten.

Bij gebiedsontwikkeling geldt dat een duurzame inrichting met voldoende ruimte voor “overtollig” hemelwater het uitgangspunt is. Voor overtollig hemelwater geldt de trits vasthouden, bergen, afvoeren, waarbij bovengronds het uitgangspunt is. Er wordt uitgegaan van een berging van $T=100 + 25\%$ binnen de waterhuishoudkundige voorzieningen en geen overlast bij $T=250 + 10\%$.

Bij het herinrichten of onderhouden van de openbare ruimte geldt ook het uitgangspunt van een duurzamere inrichting. Hemelwater wordt zoveel als mogelijk gescheiden van vuilwater. Voor overtollig hemelwater geldt de trits vasthouden, bergen en afvoeren waarbij bovengronds het uitgangspunt is. Verhard oppervlak wordt afgekoppeld als dit doelmatig is. Bij doelmatigheid wordt gelet op volksgezondheid, droge voeten (bewoonbaarheid), schoon water en een schone bodem (milieubescherming).

2.6.4 Overige aandachtspunten.

Extreme buien geven steeds vaker problemen met wateroverlast. Rioolstelsels zijn veelal ontworpen voor probleemloze afvoer van hemelwater tot een neerslagintensiteit van 60 l/s/ha (liter per seconde per hectare) ofwel 20 mm/uur. Dit is voldoende voor alle normale dagen en ook voor de meeste zware neerslag. Af en toe, vooral bij zomerse donderbuien, komen buien met een veel hogere neerslagintensiteit voor, tot wel 100 mm/uur. Het is te kostbaar om rioolstelsels daarop te dimensioneren. Als zo'n bui (of hevige cel in een bui) slechts enkele minuten duurt, is er weinig aan de hand. Het wordt een probleem als het langer aanhoudt. De verwachting is dat door de klimaatontwikkeling extreme buien vaker voorkomen.

Het wordt geen eis dat de gemeente het systeem zodanig ontwerpt dat dergelijke buien probleemloos verwerkt kunnen worden. Wel staat de gemeente voor de opgave voor het ontwerp van het systeem in combinatie met de inrichting van de openbare ruimte om overlast en schade te beperken.

Naast wateroverlast kan er sprake zijn van hinder. Water op straat in de vorm van hinder zullen we als samenleving moeten accepteren, net als hinder door ondergelopen achterpaden of tuinen. Alleen als er sprake is van echt langdurige hinder kan deze hinder overlast worden.

Het belangrijkste kenmerk van bij extreme buien is dat al het regenwater niet in de riolering past en dus op straat blijft staan en daar gaat stromen richting lage plekken. Op de lokaal laagste plekken komt alles bijeen en kan overlast en schade ontstaan. De opgave wordt om het water zodanig te geleiden dat dit zonder schade kan worden afgevoerd of geborgen, bijvoorbeeld naar laag gelegen groenstroken. Bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen dient deze nieuwe opgave mee te spelen.

Nationale Adaptatie Strategie (NAS)

Het klimaat verandert, ook in Nederland. De zeespiegel stijgt, de temperatuur gaat omhoog, het wordt droger en tegelijkertijd wordt de neerslag intenser en extremer, hittegolven gaan vaker voorkomen. Met het Deltaprogramma is een belangrijke stap gezet om Nederland klimaatbestendiger te maken, maar hiermee zijn niet alle bedreigingen van klimaatverandering gedekt. De effecten van klimaatverandering zijn heel divers en brengen bovendien kansen met zich mee. Het kabinet bracht in 2016 in aanvulling op het Deltaprogramma, een Nationale adaptatie strategie (NAS) uit over het omgaan met klimaatrisico's en het benutten van kansen in alle sectoren die met klimaatverandering te maken kunnen krijgen. Gemeenten hebben daarbij de verplichting om voor 2020 hun klimaatbeleid vastgesteld te hebben en daarnaar te handelen. Doelstelling is om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Bij klimaatverandering zijn er meer extreme buien, droogte, hittestress.

De NAS gaat echter verder dan de fysieke inrichting van de openbare ruimte. Zie voor meer info:

<https://ruimtelijkeadaptatie.nl/>

De provincie Overijssel is in 2017 begonnen met het opstellen van een regionale adaptatie strategie (RAS). Hiermee is Overijssel landelijk een koploper op deze beleidsopgave.

2.7 Verordening grond- en hemelwater.

Eén van de bedoelingen van het nieuwe beleid is dat zo min mogelijk grondwater en hemelwater wordt afgevoerd naar de zuivering. Die is namelijk bedoeld voor het zuiveren van afvalwater. Extra toevoer van relatief schoon water leidt tot hogere kosten en een lager zuiveringsrendement.

Sinds de invoering van de Wet gemeentelijke watertaken is het mogelijk een verordening af te kondigen, die in aangewezen gebieden een verbod op het lozen van grondwater en hemelwater op de afvalwaterriolering behelst. De VNG heeft hiertoe een modelverordening opgesteld. De verordening is bedoeld als sluitstuk van het afkoppelbeleid. Het vormt een instrument waarmee kracht wordt verleend aan het beleid uit het GRP.

De verordening gaat concreet werken in speciaal aangewezen gebieden, bijvoorbeeld:

- In de situatie dat het bestaande gemengde rioolstelsel wordt of is vervangen door een systeem met gescheiden afvoer of een systeem voor alleen het afvalwater. In zo'n geval wordt van de perceeleigenaren verwacht dat zij hun lozingssituatie aanpassen aan de nieuwe situatie in de straat. Meestal zullen eigenaren hiertoe genegen zijn, met name als de gemeente voorziet in communicatie en hen tegemoet komt tijdens het werk. Soms zijn er echter mensen die weigeren mee te werken;
- In buurten met een gemengd rioolstelsel, waarbij de woningen ruime tuinen hebben en op goed doorlatende grond staan. Hier kan van de particulier worden verlangd dat hij binnen een aantal jaren zijn hemelwater infiltreert in de bodem op het eigen perceel;
- In het buitengebied. Hier is drukriolering aangelegd waarop alleen afvalwater mag worden geloosd omdat anders overbelasting van het systeem optreedt;
- In straten met een gescheiden rioolstelsel met foutieve aansluitingen.

De verordening is bedoeld als stok achter de deur. Niet prettig, wel nuttig. De verordening is vastgesteld. Er zijn nog geen gebieden aangewezen waarvoor de verordening van toepassing is.

2.8 Sturen en meten.

Om te toetsen of met de uitvoering van de zorgplichten het beoogde effect wordt bereikt, wordt de DoFeMaMe (Doelen, functionele eisen, maatstaven, meetmethoden) systematiek toegepast. De meerjarige doelen geven aan wat we willen bereiken. Gebaseerd op de Wet milieubeheer en de Waterwet betekent dat:

1. Zorgen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
2. Zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert;
3. Zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater (voor zover niet door particulier).

De functionele eisen zijn specificaties (activiteiten) van de doelen die voor de gemeentelijke watertaken zijn geformuleerd. Ze geven aan, aan welke voorwaarde(n) we willen voldoen en hoe de voorzieningen dan moeten functioneren in een kwalitatieve maat. De functionele eisen hebben betrekking op het inzamelen, transporteren en verwerken ten behoeve van de volksgezondheid, woonbaarheid en het milieu. De maatstaven (indicatoren) zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en/of omgeving.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(1) Afvalwater	Op adequate wijze inzamelen van stedelijk afvalwater.	< 5 meldingen van het niet kunnen lozen van afvalwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.
	Op doelmatige wijze transporteren van stedelijk afvalwater.	< 2 meldingen van gezondheid gerelateerde klachten	Registratiesysteem

		door contact met afvalwater in de openbare ruimte per jaar.	
		< 5 meldingen van stank gerelateerde klachten vanuit de gemeentelijke riolering.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(2) Grondwater	Doelmatig bestrijden van structurele grondwateroverlast.	< 10 meldingen van grondwateroverlast per jaar veroorzaakt door gemeentelijke voorzieningen.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(3) Hemelwater	Op adequate wijze inzamelen van hemelwater.	< 10 meldingen van het niet kunnen lozen van hemelwater door het niet functioneren van het gemeentelijke riool.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.
	Op doelmatige wijze transporteren / verwerken van hemelwater.	< 5 meldingen van wateroverlast per jaar.	Registratiesysteem
		< € 5.000,- schade door wateroverlast per jaar.	Registratiesysteem

Doel	Functionele eis	Maatstaven	Meetmethode
(1,2 en 3) Algemeen	Objecten voor invulling van de zorgplichten moeten in voldoende staat zijn.	< 1 meldingen van persoonlijk letsel als gevolg van ernstige gebreken.	Registratiesysteem + conclusie uit aanvullend onderzoek.
		< € 5.000,- schade door ernstige gebreken van objecten in de openbare ruimte.	Registratiesysteem + uitkeringen verzekering.

Als niet wordt voldaan aan de beoogde doelstellingen wordt onderzoek gedaan naar doelmatige maatregelen en / of wordt de doelstelling op nieuw vastgesteld.

Voorgaande wordt als volgt vertaald naar de planning- en control documenten (begroting, bestuursrapportage en jaarrekening). Op deze manier kan de voortgang en de effecten van het beleid worden gemonitord.

Meerjarig doel(en)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zorgen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater; 2. Zorgen dat (voor zover mogelijk) het grondwater de bestemming van een gebied niet structureel belemmert; 3. Zorgen voor inzameling en verwerking van hemelwater (voor zover niet door particulier).
---------------------------	---

Activiteiten	De activiteiten voor het bereiken van de doelen voor de gemeentelijke watertaken, richten zich voornamelijk op het voortzetten van bestaande (beheer)opgaven. Hierover wordt binnen de P&C cyclus niet apart gerapporteerd.
Resultaten, indicatoren en meten	De indicatoren zijn gericht op de effecten, wat ervaart de burger en/of omgeving. De resultaten worden elk jaar afgeleid uit de geregistreerde meldingen.

Indicator	Bron	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
<i>Er wordt 100% voldaan aan de in het gemeentelijk rioleringsplan gestelde functionele eisen voor invulling van de zorgplichten.</i>	Registratie-systeem	100% (2017)	100%	100%	100%	100%

3 Rioleringsvoorzieningen.

Goed beheer begint met weten wat je hebt. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de voorzieningen die de gemeente in eigendom en beheer heeft om invulling te geven aan de zorgplichten voor de riolering. In dit hoofdstuk wordt algemene informatie gegeven. Gedetailleerde informatie kan worden gevonden in het beheerplan.

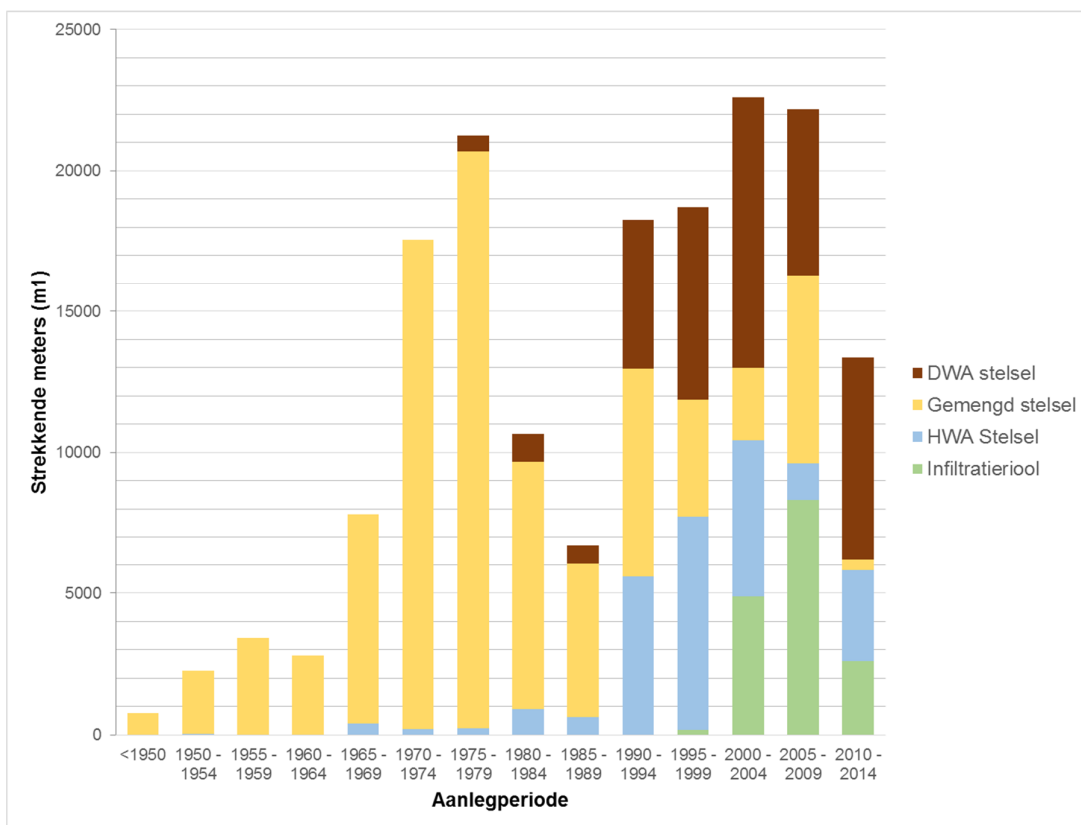
3.1 Overzicht van de voorzieningen die onder dit GRP vallen.

Riolering bestaat uit diverse objecten zoals buizen, putten en pompen voor inzameling en transport van afvalwater, maar bijvoorbeeld ook wadi's voor de infiltratie van regenwater en drainage voor beheersing van de grondwaterstand. Bijgaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste voorzieningen die behoren bij de riolering in brede zin van het woord. Voor gedetailleerde informatie over deze voorzieningen wordt verwezen naar het beheerplan en naar het basisrioleringsplan, dat zijn rapporten met bijbehorende hydraulische berekeningen van deelgebieden van het stelsel.

Type object	Aantal
Op riolering aangesloten percelen	10.392 Stuks
• Woningen	9.368 Stuks
• Bedrijven	1.008 Stuks
• Overige niet-woningen	16 Stuks
Niet op riolering aangesloten percelen	1884 Stuks
• Bodemlozers	1531 Stuks
• Oppervlaktewaterlozers	353 Stuks
Aantal inwoners (31-3-2015)	27.766
Afvoerend verhard oppervlak	213 ha

Type object	Aantal
Vrijverval riool	169 km
• Gemengd riool	91 km
• DWA riool	36 km
• RWA riool	26 km
• Infiltratieriool	15 km
Gemalen	34 Stuks
Persleidingen	4 km
Pompunits (drukriolering)	301 Stuks
Mechanische riolering (drukriolering)	63 km
Gemengde overstorten extern	27 Stuks
Regenwateroverstorten (vgs)	12 Stuks
Regenwateruitlaten	36 Stuks
Randvoorzieningen	1 Stuks
Waterpasseerbare verharding	0 m ²
Wadi's (aantal)	0 stuks
Wadi's (oppervlak vanaf insteek)	0 m ²
Drainage leiding	0 km
Inspectieputten	3.505 Stuks
Kolken	9.200 Stuks
Lijngoten	740 m

Tabel 1 Voorzieningen die onder dit GRP vallen.

Figuur 1 Stelseltype vrijvervalriolering - Lengte en aanlegjaar.

3.2 Riooloverstorten en hemelwateruitlaten.

De in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater zoals bedoeld in artikel 10.33 van de Wet milieubeheer staan beschreven in het verbreed Basisrioleringsplan (vBRP) van 2010. In bijlage 1 is de lijst met lozingslocaties uit het vBRP nader uitgewerkt en aangevuld.

4 Rioleringsbeheer

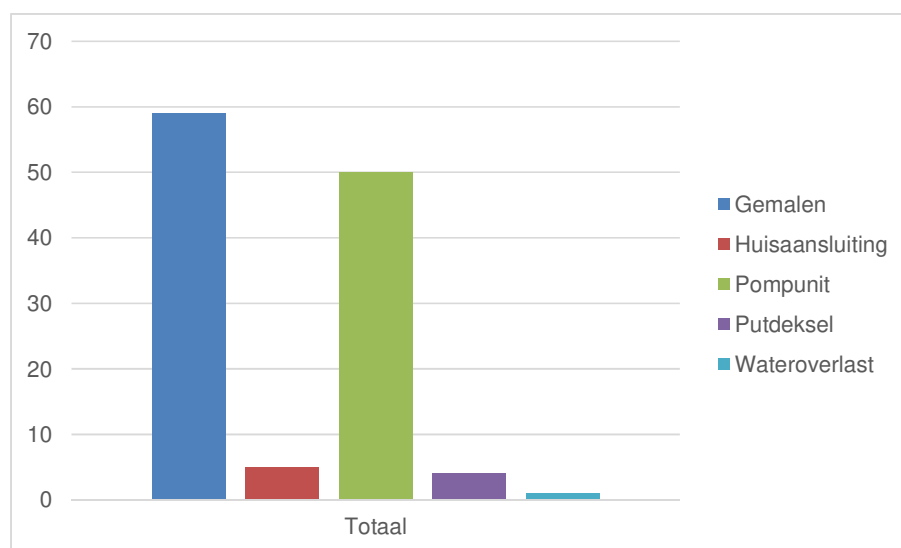
De rioleringszorg is een veelomvattend taakgebied dat meer omvat dan het beheer en onderhoud van de objecten. Dit hoofdstuk gaat in op de organisatie van het rioleringsbeheer. Er wordt ingegaan op samenwerking met andere afdelingen binnen de gemeente en op samenwerking met de waterbeheerders. Verder wordt stilgestaan bij communicatie, de omgang met meldingen en de spelregels bij verstoppingen. Vanuit de landelijke benchmark wordt met een externe blik naar de gemeente gekeken.

4.1 Meldingen van burgers en bedrijven.

Meldingen van burgers en bedrijven zijn een belangrijke bron van informatie en zijn soms aanleiding om in actie te komen. De ene keer kan het probleem door de gemeente worden verholpen, zoals bijvoorbeeld een verstopte kolk. Een andere keer moet de melder zelf in actie komen, bijvoorbeeld bij een lekke kelder. Ook in het laatste geval moet de gemeente de melding respectvol afhandelen. Zorgvuldige registratie van meldingen heeft als bijkomend voordeel dat op termijn bepaalde tendensen of lijnen zichtbaar worden die van belang zijn voor inzicht in het functioneren van de riolering.

Meldingen kunnen persoonlijk, telefonisch en per e-mail worden gemeld en worden geregistreerd. In Join / klantencontactstelsel worden alle meldingen aangaande de openbare ruimte geregistreerd. Meldingen die betrekking hebben op gemalen worden in SAM opgenomen.

Onderstaande grafiek toont bijvoorbeeld dat er in 2014 119 geregistreerde meldingen zijn. De meeste meldingen komen uit het gemalenbeheersysteem (Gemalen en pompunits).

Figuur 2 Geregistreerde meldingen 2014

4.2 Communicatie en bewustwording.

Burgers zijn zich dikwijls nauwelijks bewust van de aanwezigheid van riolering. Slechts een deel van de mensen weet hoe belangrijk de riolering is voor de volksgezondheid en voor de bewoonbaarheid van de leefomgeving. Bewustwording is belangrijk voor draagvlak voor de rioolheffing en om achteloos lozingsgedrag te voorkomen.

Verstopte rioelgemalen door doekjes.

Een groot deel van de storingsen bij rioelgemalen bestaat uit verstopping door restanten van doekjes. Het gaat om niet afbreekbare toiletdoekjes, damesverband en een enkele keer een verloren dweil. In tegenstelling tot toiletpapier lossen deze doekjes niet op in het afvalwater waardoor sommige pompen verstopt raken. Soms raken de pompen ook ernstig beschadigd, waardoor dure reparaties nodig zijn. Uit de storingsrapporten blijkt dat problemen met doekjes veelal op bekende plaatsen voorkomen. In het buitengebied is het soms direct terug te voeren tot de betreffende lozer op de unit van de drukriolering. In stedelijk gebied weet je niet direct wie de lozer is geweest.

4.3 Hydraulische berekeningen.

Rioleringsvoorzieningen moeten voldoende capaciteit hebben om naar behoren te kunnen functioneren. Bij het dimensioneren van deze voorzieningen worden daarom hydraulische ontwerpberekeningen uitgevoerd. Gemiddeld 1 keer per 8 jaar worden controleberekeningen uitgevoerd om te bezien of de voorziening nog voldoet in de gewijzigde omstandigheden uit de praktijk.

Het gaat ondermeer om de volgende berekeningen:

- Berekening van de afvoer van afvalwater richting RWZI;
- Berekening van rioelgemalen (pompcurves, pomptypen, pendelberging, samenloop) en persleidingen (snelheid, weerstand, waterslag);
- Berekening van de afvoer van zware buien, bijvoorbeeld bui 8 of 60 l/s/ha. Tegenwoordig aangevuld met het doorrekenen van extreme buien met afvoer over straat;
- Berekening van bijzondere voorzieningen als wadi's, retentievijvers, infiltratiesystemen, stuwputten en dergelijke.

4.4 Monitoring van het functioneren.

Wij zijn op meerdere punten actief met monitoring:

- Grondwatermeetnet;
- Riolverstorten;
- Riolvergemalen.

Het monitoren is een relatief nieuwe activiteit. In de vorige planperiode van het GRP is gestart met het traject om de gegevens te verzamelen, analyseren en interpreteren, om zodoende tot een beter inzicht in het functioneren te komen. Aanvullende informatie is te vinden in het meetplan watersysteem Dalfsen 2012-2015.

Monitoring = brug tussen theorie en praktijk.

Rioleringsvoorzieningen zoals gemalen, pompunits, overstorten en drainage worden gedimensioneerd op basis van theoretische berekeningen met diverse aannamen. Deze werkwijze is heel gebruikelijk in de civiele techniek en in de praktijk de enige bruikbare manier om grootschalige voorzieningen te ontwerpen. Het is gebruikelijk dat het feitelijke functioneren enigszins afwijkt van de ontwerpuitgangspunten. Zolang dit binnen redelijke marges plaatsvindt is er niets aan de hand en voldoet het systeem aan de verwachtingen. Maar als het feitelijke functioneren fors afwijkt van de verwachting, dan wordt het tijd om in te grijpen. Monitoring is het waarnemen van het feitelijke gedrag en dit in relatie brengen met het beoogde gedrag.

4.5 Inschatting van de personele omvang.

Rioleringsbeheer is een veelomvattende aangelegenheid en vraagt inzet van menskracht. Bijgaand een overzicht van de belangrijkste taken. Het overzicht volgt de indeling van de Leidraad Riolvering

module D2000 en maakt gebruik van de kengetallen uit deze module. Dit geeft een onafhankelijke globale check op de omvang van de beherende organisatie van de gemeente. De check bevestigt dat de gemeente algemene taken en maatregelen zelf uitvoert en (groot) onderhoud uitbesteedt. Uitbesteding betreft met name de uitvoering van werkzaamheden waarvoor speciaal materieel / gereedschap nodig is en diverse onderzoeken (milieukundig, asfalt en grondonderzoek, landmeetkundig, hydraulische berekeningen etc.).

Personele aspecten van het rioleringsbeheer en de watertaken.

Rioleringsbeheer, inclusief de gemeentelijke watertaken, brengt een omvangrijk takenpakket met zich mee, dat de nodige personele inzet vereist. Met behulp van de Module D2000 uit de Leidraad Riolerings is een inschatting te maken van de benodigde personele inzet. Het is gebaseerd op inwoneraantal, areaalgrootte en geplande investeringen. Het gaat uit van landelijke gemiddelden en houdt geen rekening met lokale bijzonderheden. Het is een hulpmiddel om de lokale personeelsformatie te bespreken.

De taken zijn te verdelen in 3 hoofdgroepen:

1. Algemene taken bij het beheer van de riolering:
 - a. GRP opstellen, jaarprogramma's, overleg beheerders, afstemming andere vakgebieden, terugkoppeling, regelen middelen;
 - b. Uitvoeren van inspecties, controles, metingen en berekeningen;
 - c. Ingang op klachten, verwerken van revisie en vergunningverlening.

De personele inzet voor deze algemene taken is gerelateerd aan het inwoneraantal.

2. Onderhoud van de bestaande voorzieningen:
 - a. Onderhoud van riolen, aansluitleidingen en kolken;
 - b. Onderhoud van gemalen en de drukriolering buitengebied;
 - c. Onderhoud van drainage en infiltratievoorzieningen.

De personele inzet voor deze onderhoudstaken is gerelateerd aan de areaalgrootte.

3. Maatregelen voorbereiden:
 - a. Aanleg van nieuwe voorzieningen;
 - b. Reparaties aan bestaande voorzieningen;
 - c. Renovatie of vervanging van bestaande voorzieningen;
 - d. Verbeteringsmaatregelen.

De personele inzet voor deze maatregelen is gerelateerd aan de investeringslijst.

Een gemeente kan kiezen om alle taken met eigen mensen te doen of om meer uit te besteden. Bij de "algemene taken" kan de gemeente zelf het GRP schrijven en hydraulische berekeningen uitvoeren of deze taken uitbesteden aan een adviesbureau. Bij "onderhoud" kan ze zelf kolken reinigen en een eigen gemalenploeg hebben of dit uitbesteden aan gespecialiseerde bedrijven. Bij "maatregelen voorbereiden" kan de gemeente zelf het ontwerp en bestek maken of dit uitbesteden aan een ontwerpbureau.

Onderstaand worden twee uitersten gegeven. Bij "zelf doen" doet de gemeente alle taken met eigen mensen. Bij "regie" wordt zoveel mogelijk uitbesteed, maar de gemeente blijft verantwoordelijk en moet coördinerende en aansturende taken wel blijven doen. De volgende kolommen tonen de situatie in de gemeente aangevuld met eventuele opmerkingen.

Hoofdgroep taken	"zelf doen"	"regie"	Dalsten	opmerkingen
1 – Algemene taken	3,1 fte	1,4 fte	2,9 fte	
2 – Onderhoud	4,4 fte	0,1 fte	0,6 fte	
3 – Maatregelen	0,7 fte	0,3 fte	0,7 fte	Exclusief nieuwbouw
Totaal fte's	8,2 fte	1,8 fte	4,2 fte	Beschikbaar 3,6 fte.

Voor meer info: spreadsheet module D2000 Leidraad Riolerings.

4.6 Samenwerking binnen de gemeente.

Het beheren van de riolering is een eigen vakgebied, maar geen volstrekt sectorale aangelegenheid. Op diverse punten bestaan raakvlakken met andere afdelingen en sectoren binnen de gemeentelijke organisatie. In het overzicht staan de belangrijkste verwoord.

Relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden:

- Wegbeheer.
 - Riolering, kolken en aansluitleidingen liggen in en onder de weg. Werkzaamheden aan de één beïnvloeden de ander.
- Inrichting openbare ruimte.
 - Hemelwaterafvoer wordt sterk beïnvloed door de inrichting van de openbare ruimte. Vooral bij extreme buien speelt het spel van hoog en laag een cruciale rol, het vormt het verschil tussen gereguleerde afvoer of overlast.
- Schoonhouden openbare ruimte.
 - Straatvegen en kolken zuigen hebben met elkaar te maken. Een schonere straat leidt tot minder vuil in de kolken. Maar kolken zuigen is goedkoper dan straatvegen, dus de relatie is beperkt.
- Beheer gemeentelijke waterlopen.
 - Rioleringsbeheer raakt aan waterbeheer. Denk aan peilen, kwaliteit, capaciteit en dergelijke.
- Ontwikkelingsprojecten (woningbouw en herstructurering).
 - Deze projecten vormen een kans om de gemeentelijke zorgplichten ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater in één keer goed in te vullen. Soms sluit je aan om het naastliggende bestaande systeem, soms kies je voor iets nieuws dat optimaal past in de nieuwe situatie.
- Uitvoeringsprojecten.
 - Tijdens het ontwerp en de uitvoering van rioleringswerken is het van belang dat de kwaliteit wordt geborgd zodat de rioleringsbeheerder goede objecten krijgt overgedragen.
- Omgevingsvergunningen.
 - Wateraspecten vormen onderdeel van de vergunning.
- Opsporen foutieve aansluitingen en handhavend optreden.
 - Foutieve aansluitingen zijn een lastig punt binnen het rioleringsbeheer. Bij het opsporen en herstellen treedt je in het domein van de particulier.
- Gemeentelijk vastgoedbeheer i.v.m. gemaalbehuizingen.
 - Grotere rioolgemaal zijn geplaatst in speciale behuizingen. Daarnaast hebben kleinere pompen vaak schakelkasten.
- Duurzaamheid en milieubeleid.
 - Keuzes inzake beleid en beheer van riolering hebben effecten in termen van duurzaamheid en milieu.
- Financiën en belasting.
 - Rioleringsbeheer kost geld. Dit punt wordt verderop in dit GRP uitgewerkt.

4.7 Samenwerking met de waterbeheerders.

De gemeentelijke zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwateroverlast heeft meerdere raakvlakken met de taken van de waterbeheerders. Voor ons gaat het hierbij om waterschap Drents Overijsselse Delta . Samenwerking met het waterschap is van groot belang en zelfs verwoord in de Waterwet. In bijgaand overzicht staan de meest relevante aspecten van samenwerken met het waterschap verwoord. De praktijk leert dat in de loop der jaren bepaalde onderwerpen meer of minder aandacht krijgen. Dit is soms een gevolg van lokale voorvallen en dikwijls ook een meebewegen met landelijke ontwikkelingen.

Artikel 3.8 Waterwet:

- Waterschappen en gemeenten dragen zorg voor de met het oog op een doelmatig en samenhangend waterbeheer benodigde afstemming van taken en bevoegdheden waaronder het zelfstandige beheer van inname, inzameling en zuivering van afvalwater.

Aspecten van de samenwerking tussen de gemeente en de waterbeheerder(s):

- **Watertoets.**

Dit is het proces van overleg met de waterbeheerder waardoor inzichten over het water al vroegtijdig worden meegenomen in het ruimtelijke ontwerp.

- Locatiekeuze – ruimtelijke ordening.
Het gaat om de vraag of de plek geschikt is voor de gewenste ontwikkeling of dat het beter elders kan. Andersom kan ook, namelijk dat de waterbeheerder ruimte voor water zoekt en de gemeente nodig heeft.
- Peilbeheer – ruimtelijke ordening.
Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer. Het bedient daarmee de ruimtelijke functies zo goed mogelijk. Het beleid van beide overheden moet daarom op elkaar afgestemd zijn.
- Systeemkeuze – ruimtelijke inrichting.
Het gaat bijvoorbeeld om de keuze voor een wadi omdat dit retentie geeft gecombineerd met zuivering van straatvuil en ontlasting van de RWZI.

- **Waterketen.**

De waterketen is het geheel van drinkwater via riolering tot de zuivering RWZI, dus grofweg alles in een buis ten behoeve van onze kraan in huis en bedrijf.

- RWZI. - Het waterschap is beheerder van de RWZI. Het aansluitende rioolstelsel is in beheer bij één of meerdere gemeenten. Afstemming is van belang.
- Persleidingen. - Gemeente en waterschap hebben persleidingen in beheer.
- Riooloverstorten. - De riooloverstort is een noodzakelijk kwaad. De waterbeheerder dringt aan om maatregelen om de effecten te minimaliseren, maar de gemeente moet kostbare maatregelen afwegen tegen andere zaken.
- Dun water. - De RWZI is bedoeld voor afvalwater, niet voor grondwater en oppervlaktewater dat onbewust door intrede in de riolering wordt afgevoerd.
- Afkoppelen. - Afkoppelen van hemelwater van de gemengde riolering leidt tot minder aanvoer naar de RWZI en dus tot enige besparing. Daarnaast zullen de riooloverstorten minder vaak werken. Het waterschap heeft dus belang bij afkoppelen, maar de kosten liggen bij de gemeente. Die zal moeten afwegen wanneer en op welke wijze afkoppelen doelmatig is.
- Lozing op de riolering. - De gemeente is bevoegd gezag voor lozing op de riolering, terwijl dit mede effect heeft op de werking van de RWZI. Afstemming van beleid en handhaving is daarom nodig.

- **Waterlopen.**

De waterschappen en Rijkswaterstaat voeren beheer over enkele grote waterlopen. Water in stedelijk gebied en sloten in het buitengebied vallen onder gemeentelijk of particulier beheer. Onderwerpen van afstemming zijn ondermeer peilbeheer, oeverbeheer, baggeren, afvoer van maaisel en eventuele toekomstige herinrichting.

- **Waterkeringen.**

Voor de veiligheid zijn waterkeringen van groot belang. Soms is er sprake van medegebruik, denk aan dijkwoningen, wegen, fietspaden, kabels en leidingen en begrazing.

- **Waterloket en watervergunning.**

De gedachte van het waterloket is dat burgers en bedrijven niet heen en weer worden gestuurd tussen verschillende instanties, maar goed antwoord krijgen op al hun vragen over water en bij dit loket terecht kunnen voor een vergunning.

- **Onkruid- en plaagdierenbestrijding.**

Residuen van bestrijdingsmiddelen vormen een risico voor de kwaliteit van oppervlaktewater, grondwater en drinkwater. Terughoudend gebruik is gewenst.

4.8 Samenwerking in de Regio.

Een bijzondere rol wordt vervuld door het samenwerkingsverband Rivus. Dit is een netwerkorganisatie waarin medewerkers van de gemeenten en het waterschap kennis en ervaring delen op gebied van riolering en waterbeheer. Met enige regelmaat worden bijeenkomsten georganiseerd waar ervaring rond een bepaald onderwerp worden gedeeld. Daarnaast wordt gezocht naar oplossingen voor problemen waar meerdere partners tegenaan lopen. Het lijkt een goede vorm om professionaliteit, weerbaarheid en doelmatigheid te versterken bij gemeenten zonder het rioleringsbeheer te hoeven opschalen, waarmee de belangrijke connectie met de openbare ruimte mogelijk zou worden verzwakt. Op deze wijze wordt naar verwachting optimaal invulling gegeven aan het bestuursakkoord water. De status van de opdracht voor Rivus zijn bekrachtigd door een bestuurlijk ambitie akkoord.

4.9 Leren vanuit de landelijke benchmark.

Stichting RIONED heeft in 2013 een grootschalige benchmark uitgevoerd. Alle gemeenten hebben meegedaan. De resultaten geven een indruk hoe een gemeente omgaat met de rioleringszorg. De indruk is slechts globaal omdat resultaten worden uitgedrukt in verzamelbegrippen en soms alleen gelden voor het meetjaar 2013. Desalniettemin is het een nuttige meting en zijn er voor sommige gemeenten enkele opvallende uitkomsten te noteren die om een verantwoording vragen of om een koerswijziging.

Typering van Dalfsen volgens benchmark 2013.

Dalfsen is een kleine, niet stedelijke gemeente in Oost Nederland, voornamelijk gelegen op goede grond (zand, löss). Er ligt een gemiddelde verdeling gescheiden/gemengd en een gemiddelde hoeveelheid mechanische riolering. De hoogte van de rioolheffing 2013 is relatief laag, en zal op (middel) lange termijn naar verwachting enigszins stijgen. De gemeente maakt deel uit van regio Salland.

Er is het afgelopen jaar weinig geïnvesteerd in vervanging en verbetering van het stelsel en de beheerkosten per km systeembuis zijn relatief laag. Dalfsen kende afgelopen jaren situaties met wateroverlast en neemt zo nodig passende maatregelen om toekomstige wateroverlast tegen te gaan. In de afgelopen decennia zijn milieu- en waterkwaliteitsdoelstellingen steeds belangrijker geworden. De gemeente voldoet voor 100% aan de emissieafspraken met de waterbeheerder.

De Monitor gemeentelijke watertaken is de opvolger van de Benchmark rioleringszorg die in 2010 en 2013 plaatsvond. Het verschil is dat de monitor gericht is op het laten zien van de prestaties voor de samenleving, terwijl de benchmark zich richtte op het vergelijken van gemeenten. Stichting RIONED heeft de monitor mede in het kader van het Bestuursakkoord Water en op verzoek van de Vereniging Nederlandse Gemeenten samengesteld.

4.10 Riolering en calamiteiten.

Riolering kan een onverwachte rol spelen bij calamiteiten. Wereldwijd zijn afgelopen jaren ondermeer de volgende zaken opgetreden:

- ontploffingen in het riool na inloop van brandstof;
- ontruiming van woningen na verspreiding van giftige stoffen;
- stopzetting van drinkwaterwinning na lozing van bluswater.

Het GRP is niet het juiste middel om dit uit te werken. Dit hoort thuis bij de algemene bestrijding van incidenten en calamiteiten, met een centrale rol voor de veiligheidsregio. Elke gemeente beschikt daarvoor over een model met stappen voor opschaling en organisatie.

- Van belang is dat men bij het oefenen aandacht schenkt aan het verspreidingsgevaar via riolering.
- Verder is essentieel dat de calamiteitenorganisatie snel kan beschikken over juiste informatie van de riolering.

4.11 Gevolgen voor het milieu.

Artikel 4.22 van de Wet milieubeheer draagt op om de gevolgen voor het milieu in het GRP aan te geven.

In het algemeen is de riolering een zegen voor het leefmilieu omdat afvalwater uit de leefomgeving van mensen wordt verwijderd. Maar daarnaast zijn er gevolgen voor het milieu in bredere zin van het woord. Het gaat dan om het begrip duurzaamheid:

- Riolering bestaat uit componenten die materiaalverbruik met zich mee brengen. De productie, het vervoer en de verwerking brengen gevolgen voor het milieu met zich mee. Er is geen landelijke indicatie dat dit een serieus probleem vormt;
- Het verzamelen en transporteren van het stedelijk afvalwater gaat gepaard met energieverbruik. Dit energieverbruik is overigens zeer klein vergeleken met ander energieverbruik in en om de woning;
- De wetgever had bij het formuleren van de wetstekst met name de riooloverstorten op het oog.
 - Voor gedetailleerde gegevens van de overstorten wordt verwezen naar de basisrioleringsplannen.

5 Projecten (maatregelen) in de planperiode.

Dit hoofdstuk kijkt vooruit naar de projecten en maatregelen voor de planperiode. Het geeft de lezer een beeld wat verwacht mag worden aan “grote” activiteiten in de komende jaren. De maatregelen zijn gebaseerd op de voorgaande hoofdstukken. Om de beoogde situatie te bereiken en of te behouden is het noodzakelijk maatregelen te treffen. De maatregelen zijn in te delen in vier groepen:

- **Onderzoek en planvorming:** inventarisaties, plannen, studies of evaluaties om nader te onderzoeken of getroffen maatregelen effectief zijn en/of welke maatregelen nog doelmatiger zijn;
- **Beheer en onderhoud:** maatregelen om adequaat en doelmatig beheer & onderhoud te realiseren van bestaande objecten;
- **Renovatie / vervanging:** maatregelen om bestaande objecten die niet meer voldoen aan gestelde doelen en eisen te renoveren of te vervangen;
- **Verbeteringsmaatregelen:** maatregelen om de toestand van het (afval)watersysteem te optimaliseren.

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de activiteiten. In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de kosten.

5.1 Onderzoek en planvorming.

Wij gaan verschillende inventarisaties en studies uitvoeren om de in het verleden getroffen maatregelen te evalueren en te komen tot nieuwe doelmatigere en/of duurzamere maatregelen. Daarvoor zijn plannen nodig om deze vervolgens uit te voeren. Voor het uitvoeren van deze onderzoeken hebben wij in bepaalde gevallen speciale software of apparatuur nodig of/en het advies van een externe partij. Hiervoor worden kosten begroot. Hieronder staan de geplande onderzoeksmatige maatregelen genoemd.

	Planjaar huidig	Frequentie Jaar	Planjaar Nieuw	Kosten €	
Inventarisatie					
Actualiseren rioolbeheersysteem	2017	1	2018	€	2.500
Ad-hoc onderzoek	2017	1	2018	€	2.500
Plannen en evaluaties					
Actualisatie vGRP	2015	4	2020	€	20.000
Actualisatie vBRP	2010	8	2018	€	30.000
Actualisatie Rioolbeheerplan	2014	4	2018	€	-
Actualisatie Meetplan	2016	4	2020	€	20.000
Actualisatie Waterakkoord	2005	1	-	€	-
Jaarprogramma's	2017	1	2018	€	-
Studies (planperiode)					
Grondwaterstanden		8	2018	€	10.000
Meetnet onderzoeksuitwerking	2017	1	2018	€	10.000
Optimalisatie afvalwatersysteem	2017	1	2018	€	1.000

Over een periode van 8 jaar is gemiddeld € 30.000,- per jaar nodig voor onderzoek en planvorming.

5.2 Beheer en onderhoud.

De huidige aanpak van het beheer en onderhoud van de verschillende rioleringsobjecten (zie ook hoofdstuk 3 en 4) blijft voorlopig gehandhaafd.

De huidige wijze van onderhoud is vooral gericht op preventief periodiek onderhoud. Het object moet het "altijd" doen en de wijze van onderhoud is bij elk object nagenoeg gelijk. Er wordt minder gekeken naar de effecten die het niet functioneren van het object heeft en hoe groot de kans is dat dit voor kan komen. Dit risico gestuurde beheer wordt als kans gezien om in de toekomst het beheer nog doelmatiger uit te voeren. In de komende jaren gaan wij ervaring opdoen en de effecten in beeld brengen. Bij actualisatie van het rioolbeheerplan kan het risico gestuurde beheer dan gemeente breed worden uitgewerkt, waarna bij actualisatie van het GRP keuzes kunnen worden voorgelegd.

5.3 Renovatie / vervanging.

Het huidige rioolstelsel heeft geen oneindige levensduur. Om kwalitatieve redenen moeten alle onderdelen van de riolering (putten, buizen, gemalen, persleidingen, e.d.) na verloop van tijd vervangen worden. Ook de geplande nog aan te leggen voorzieningen moeten op termijn gerenoveerd c.q. vervangen worden. Vervanging of renovatie van de riolering vindt onder andere plaats op basis van onderzoek en toetsing aan richtlijnen. Als aangetoond is dat vervanging of renovatie noodzakelijk geworden is dan worden de maatregelen opgenomen in het Rioolbeheerplan en uitgevoerd. De kosten voor vervanging en renovatie verschillen (sterk) van jaar tot jaar.

Binnen het vakgebied vindt al jarenlang een omslag plaats van normatief handelen naar kwalitatief en risico gestuurd handelen en denken niet meer op basis van landelijke richtlijnen maar richtlijnen toegespitst op de lokale situatie. De veranderde systematiek heeft er toe geleid dat de afgelopen planperiode minder is geïnvesteerd dan verwacht en dat de komende planperiode het investeringen niveau voor vervanging en renovatie relatief laag is.

Beheerstrategie vrijvervalriolering (Rioolbeheerplan 2015-2018)

Huidige strategie

Bij de beheerstrategie voor vrijverval riolering is het uitgangspunt (GRP) dat ingrijpmaatstaven niet mogen voorkomen. De maatstaven zijn een getalsmatige invulling van de criteria, zodat op een objectieve wijze gecontroleerd kan worden of aan de functionele eisen wordt voldaan. De maatstaven zijn gebaseerd op de NEN 3398 (buitenriolering – Onderzoek en toestandsbeoordeling van objecten). Een overzicht van de maatstaven is weergegeven in paragraaf 4.2.1.

Actualisatie

Binnen het vakgebied vindt al jarenlang een omslag plaats van normatief handelen naar kwalitatief en risico gestuurd handelen en denken, niet meer op basis van landelijke richtlijnen maar richtlijnen toegespitst op de lokale situatie.

Binnen de kaders van het GRP zijn de kwalitatieve maatregelen op basis van bovenstaande omslag en ontwerpnorm NEN 3398:2013 tegen het licht gehouden.

Opvallend is dat in het maatregelenpakket bij bepaalde toestandaspecten al op vervanging wordt aangestuurd als nog sprake is van een beperkt schadebeeld (waarschuwingsmaatstaf). Niet lokaal maatgevende toestandaspecten als verplaatste verbinding sturen aan op vervanging en veel combinaties van toestandaspecten met een lage classificatie op ingrijpende maatregelen.

In het in het RIVUS verband uitgevoerde onderzoek "verlengen levensduur riolering, rioolgemalen, persleidingen en RWZI 's" is voor een aantal toestandaspecten een proces voor het beoordelen opgesteld. Binnen het afvalwaterteam Noord (gemeente: Staphorst, Zwartewaterland en Dalfsen) is dit proces nader uitgewerkt. Deze is verder verfijnd naar de Dalfser situatie

5.4 Verbeteringsmaatregelen.

Voor het beter functioneren en beheren van het (afval)watersysteem is een aantal verbeteringsmaatregelen opgenomen. Een aantal maatregelen vloeit voort uit de evaluatie en/of is nog niet uitgevoerd. Andere maatregelen komen uit het basisrioleringsplan (BRP) en een aantal maatregelen is voorzien op basis van de geplande studies.

Verruiming riolering kern Dalfsen

Voor de kern Dalfsen wordt ter hoogte van het gemeentehuis de riolering verruimd. Dit om de afstroming te verbeteren. De werkzaamheden stonden voor 2013 gepland in het GRP 2012-2015; het zal alsnog bij de herontwikkeling van het Waterfront Dalfsen worden uitgevoerd (verwachting 2019). De begrote kosten hiervoor zijn € 25.000.

Maatregelen wateroverlast / kwaliteit

In het GRP 2007-2011 was jaarlijks € 125.000 gereserveerd voor het afkoppelen van verhard oppervlak. Voor de periode 2012-2015 is € 200.000 per jaar begroot voor maatregelen om wateroverlast (door klimaatverandering) te verminderen en/of de waterkwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren (waterkwaliteitspoor – kader richtlijn water). In het budget was ook het stimuleringsbudget (afkoppelen) voor particulieren inbegrepen.

Bij het in het kader van het bestuursakkoordwater (her)beoordelen van investeringen hoort ook het opnieuw afwegen van de investeringen voor afkoppelen. Dit is verwoord in de beleidslijn paragraaf 2.6. Aangegeven is dat oppervlak wordt afgekoppeld als dit doelmatig is. Bij doelmatigheid wordt gelet op volksgezondheid, droge voeten (bewoonbaarheid), schoon water en een schone bodem (milieubescherming).

In de afgelopen planperiode is gemiddeld ca. € 100.000,- per jaar besteed aan maatregelen ter verbetering van de wateroverlast en waterkwaliteit, gestimuleerd vanuit provinciale subsidie. De grootste som is besteed binnen één project. Voor de aankomende planperiode wordt € 25.000 begroot voor het stimuleringsbudget en € 25.000 voor kleinschalige afkoppel maatregelen. Eventueel aanvullend benodigde dekkingsmiddelen worden aangevraagd door middel van projectvoorstellen.

In de zomer van 2015 zijn problemen ontstaan met de waterkwaliteit in de vijver bij Weteringland. Meerdere mensen zijn ziek geworden, mogelijk door een infectie vanuit het water. Op deze vijver loost de overstort van het gebied midden Nieuwleusen. In 2005 is de overstort voorzien van een groot bergbezinkbassin om de waterkwaliteit te verbeteren. Na onderzoek zijn maatregelen uitgevoerd om het risico te beperken.

6 Uitgaven voor het rioleringsbeheer.

Rioleringsbeheer kost geld. In dit hoofdstuk wordt toegelicht om welke uitgaven het gaat.

6.1 Kostentoe rekening van gemengde activiteiten.

Activiteiten die worden uitgevoerd voor het rioleringsbeheer mogen worden toegerekend aan het rioleringsbeheer. Zij worden bekostigd vanuit de middelen die worden binnengehaald met de rioolbelasting.

In het "model kostenonderbouwing rioolheffing van de VNG" wordt als toets de checkvraag geformuleerd: "Worden de activiteiten verricht ter nakoming van de zorgplichten voor afval- hemel- en grondwater?" Dit is de wezenlijke vraag op grond waarvan iets kan worden toegerekend aan de rioolheffing of niet. Vervolgens wordt een standaardoverzicht gepresenteerd. De bedoeling is dat deze spoort met de begroting.

Relatie tussen het GRP en de begrotingscyclus.

In het GRP wordt de beleidsmatige onderbouwing van de uitgaven geschetst. Daarbij wordt meerdere jaren vooruit gekeken om te zorgen dat de rioolbelasting ook op lange termijn op het juiste niveau zit om alle noodzakelijke activiteiten te kunnen uitvoeren om het rioelstelsel en aanverwante zaken duurzaam in stand te houden. Daarnaast is er een jaarlijkse cyclus van begroting, feitelijke uitgaven en de verantwoording daarvan in de jaarrekening. Het is de bedoeling van het GRP dat deze sturend is voor de jaarlijkse gang van zaken en daaraan een beleidsmatige basis geeft. In de praktijk kunnen natuurlijk ontwikkelingen optreden waardoor een jaar in werkelijkheid afwijkt van de raming en het beleid. Dit dient jaarlijks te worden verantwoord in de jaarrekening. In het volgende GRP wordt hierop teruggekomen met de vraag of aanpassing in het beleid nodig is. Vervolgens geeft het nieuwe GRP een nieuwe planning voor de lange termijn waarin de afwijkingen uit de voorgaande jaren zijn opgenomen en waarin nieuwe inzichten worden betrokken. Op deze wijze zijn de jaarlijkse cyclus van begroting en jaarrekening en het langjarige GRP ondersteunend aan elkaar.

Sommige activiteiten worden enkel uitgevoerd ten behoeve van het rioleringsbeheer en worden daaraan geheel toegerekend, bijvoorbeeld het inspecteren en reinigen van de riolering. Daarnaast zijn er gezamenlijke en gemengde activiteiten. Voor deze activiteiten wordt in de begroting aangegeven welk gedeelte van de kosten ten laste van de rioolheffing wordt gebracht, op basis van het beleid uit het GRP.

Gezamenlijke activiteiten.

Onder gezamenlijke activiteiten wordt bijvoorbeeld de herinrichting van een bestaande wijk verstaan. Dit leidt tot meerdere activiteiten zoals rioolvervanging en herinrichting van de openbare ruimte. Er wordt bij een dergelijk integraal project economisch voordeel behaald doordat werk met werk wordt gemaakt. Anderzijds ontstaat soms enige kapitaalvernietiging als de riolering iets eerder wordt vervangen dan strikt noodzakelijk. Het maatschappelijk voordeel van een integrale aanpak is vaak van doorslaggevend belang. Het is zaak om binnen de begroting van het integrale project aan te geven welke deel van de totale kosten redelijkerwijs ten laste van de rioolheffing worden gebracht.

Gemengde activiteiten.

Gemengde activiteiten dienen meerdere doelen. Bijvoorbeeld straatreiniging. Dat wordt hoofdzakelijk gedaan voor het schoonhouden van de openbare ruimte. Maar het dient ook de riolering omdat de kolken dan minder vaak hoeven te worden gereinigd. Van zo'n gemengde activiteit kan een gedeelte van de kosten worden toegerekend aan de rioolheffing. Het percentage van kostentoe rekening is enigszins arbitrair en dient naar redelijkheid te worden gekozen met een onderbouwing in het GRP.

Onderstaand worden enkele gemengde activiteiten besproken:

- **Straatreiniging.**
Straatreiniging dient in eerste plaats het beheer van de openbare ruimte. In tweede instantie treedt een besparing op bij het reinigen van de kolken. Een percentage van circa 25% doet recht aan de optredende voordelen bij het kolken reinigen.

Gemengde activiteiten (vervolg).

- Bermenbeheer.
Sloten en bermen in het buitengebied horen niet of nauwelijks bij de zorgplichten uit de Wet gemeentelijke watertaken. Ze horen eerder bij wegbeheer of bij het waterschap. Bermbeheer binnen de bebouwde kom kan een belangrijke bijdrage aan afvoer van hemelwater op een duurzame wijze. Door verlaagde bermen stroomt het niet in de riolering maar krijgt het de kans in bermen en groenstroken te infiltreren. Het frezen van bermen in de bebouwde kom kan daarom toegerekend worden aan de rioleringszorg. Er vindt geen speciaal onderhoud t.b.v. infiltratie plaats daarom worden de kosten toegerekend aan het groen- en wegbeheer.
- Onderhoud WADI's.
Een WADI is in essentie een voorziening voor de hemelwaterzorgplicht van een gemeente. In de praktijk zien bewoners een WADI vaak als een groenvoorziening of een speelplek. Die functies heeft een WADI vaak ook. Het lijkt redelijk het beheer voor een deel toe te rekenen aan de rioolheffing. Er vindt geen speciaal onderhoud t.b.v. infiltratie plaats daarom worden de kosten toegerekend aan het groenbeheer.

Een activiteit als onkruidbestrijding wordt niet uitgevoerd ten behoeve van de rioleringszorg en kan er dus niet aan worden toegerekend.

6.2 Overzicht van de exploitatiekosten per jaar.

Het dagelijks beheer en onderhoud van de riolering is van essentieel belang om het systeem goed te laten functioneren. Bijgaande tabel geeft een overzicht van de hiermee gepaard gaande jaarlijkse kosten. Voor onderbouwing wordt verwezen naar het beheerplan.

Plan	Benchmark	Kostencategorie	Benchmark subcategorie	Activiteit	P/J	
Begroting	Dotatie voor onderhoud en investering	Dotatie			€ 678.198	
			Totaal		€ 678.198	
		Totaal Dotatie			€ 678.198	
	Totaal Dotatie voor onderhoud en investering				€ 678.198	
	Kapitaallasten van het stelsel	Kapitaallasten			€ -	
			Totaal		€ -	
		Totaal Kapitaallasten			€ -	
	Totaal Kapitaallasten van het stelsel				€ -	
	Operationele kosten van het stelsel	Abonnementen	WION			€ 3.500
			Hydronet			€ 2.000
			Totaal			€ 5.500
		Totaal Abonnementen				€ 5.500
	Advieskosten	Onderzoek	Inventariseren			€ 5.000
			Plannen			€ 13.000
			Studies			€ 12.000
			Totaal Onderzoek			€ 30.000
		Totaal Advieskosten				€ 30.000
	Apparaatkosten	Personeelskosten	Binnendienst			€ -
			Buitendienst			€ -
			Totaal Personeelskosten			€ 240.664
		Totaal Apparaatkosten				€ 240.664
	Energie (gas/elektriciteit)	Energie	Gemalen			€ -
			Pompunits (drukriolering)			€ -
			Totaal Energie			€ 54.750
		Totaal Energie (gas/elektriciteit)				€ 54.750
	Onderhoud onroerende zaken	Materialen				€ -
		Totaal Materialen				€ -
	Onderzoek	Hoofdgemalen			€ 5.000	
		Pompunits (drukriolering)			€ 15.000	
		Randvoorzieningen			€ -	
		Vrijvervalriolering			€ 25.000	
		Totaal Onderzoek			€ 45.000	
	Reinigen	Drainage leidingen			€ -	
		Drukriolering			€ 7.000	
		Hoofdgemalen			€ 10.000	
		Kolken			€ 27.600	
		Persleidingen			€ -	
		Randvoorzieningen			€ -	
		Vrijvervalriolering			€ 25.000	
		Meetapparatuur			€ 5.000	
		Straatreinigen			€ 20.000	
		Totaal Reinigen			€ 94.600	
	Reparaties	Drainage leidingen			€ -	
		Drukriolering			€ 29.000	
		Hoofdgemalen			€ 31.000	
		Kolken			€ 1.000	
		Persleidingen			€ 3.000	
		Randvoorzieningen			€ -	
		Vrijvervalriolering			€ 40.000	
		Totaal Reparaties			€ 104.000	
	Totaal Onderhoud onroerende zaken				€ 243.600	
Telefoonkosten					€ 2.000	
		Totaal			€ 2.000	
	Totaal Telefoonkosten				€ 2.000	
Totaal Operationele kosten van het stelsel					€ 576.514	
Perceptiekosten	Heffing en invordering				€ 24.000	
		Totaal			€ 24.000	
	Totaal Heffing en invordering				€ 24.000	
Totaal Perceptiekosten					€ 24.000	
Overhead	Overhead				€ 115.084	
		Totaal			€ 115.084	
	Totaal overhead				€ 115.084	
Totaal Overheadkosten					€ 115.084	
Toegerekende BTW	BTW				€ 70.529	
		Totaal			€ 70.529	
	Totaal BTW				€ 70.529	
Totaal Toegerekende BTW					€ 70.529	
Totaal Begroting					€ 1.464.325	

6.3 Kostentoe rekening voor vervanging van riolen, gemalen en overige voorzieningen.

Het vervangen of renoveren van verouderde riolering is één van de grootste uitgavenposten. Het vooraf ramen van de kosten is daarom een belangrijke opgave voor het GRP. Deze raming is van invloed op de noodzakelijke hoogte van de rioolbelasting, omdat wij vooraf voor deze kosten sparen.

Vervangingswaarde van de riolering.

De kosten voor de totale vervangingswaarde van de riolen zijn indicatief geraamd. De volgende uitgangspunten zijn daarbij gehanteerd:

1. Riool krijgt opnieuw dezelfde diameter en diepteligging;
2. Materiaal: afhankelijk van diameter;
3. Grondsoort: zand;
4. Wegdek vernieuwen over de breedte van de sleuf;
5. Vrijkomende grond opnieuw gebruiken in de sleuf;
6. Aansluitleidingen vernieuwen tot aan de Perceelgrens;
7. Kolken vernieuwen;
8. Inclusief uitvoeringskosten, algemene kosten, winst en risico;
9. Inclusief voorbereiding, toezicht en advies;
10. Exclusief BTW.

Ter illustratie de geraamde kosten per strekkende meter voor twee type objecten:

- Woonstraat met riool Ø 400 mm op 2 m diepte onder klinkerverharding
 - Dit wordt geraamd op € 470 per strekkende meter.
- Woonstraat met riool Ø 1000 mm op 4 m diepte onder asfaltverharding.
 - Dit wordt geraamd op € 1330 per strekkende meter.

De totale vervangingswaarde van de bestaande riolering in de gemeente wordt op basis van deze uitgangspunten geraamd op € 89.000.000 exclusief BTW. Dit getal vormt een illustratie van de hoge kosten die horen bij de riolering.

Een gedetailleerde onderbouwing van de vervangingskosten is opgenomen in het rioolbeheerplan. De totale kosten benodigd voor renoveren en/of vervangen staan vermeld in paragraaf 6.4.

6.4 Overzicht van de investeringskosten per jaar.

In onderstaande tabel is een overzicht geven van de verwachte vervangings- en verbeteringsinvesteringen.

Plan	Benchmark	Kostencategorie	Benchmark subcategorie	Activiteit	2016	2017	2018	2019	2020
Investeringsplan	Investeringen ter renovatie	Uitbestede investeringen	Renoveren	Drainage leidingen					
				Drukriolering					
				Hoofdgemalen					
				Kolken					
				Persleidingen					
				Randvoorzieningen					
				Vrijvervalriolering			€ 31.761		
				Totaal Renoveren	€ -	€ -	€ 31.761	€ -	€ -
				Totaal Uitbestede investeringen	€ -	€ -	€ 31.761	€ -	€ -
				Totaal Investeringen ter renovatie	€ -	€ -	€ 31.761	€ -	€ -
	Investeringen ter vervanging	Uitbestede investeringen	Vervangen	Drainage leidingen					
				Drukriolering	€ 1.787	€ 1.597	€ 468.033	€ 108.157	€ 29.701
				Hoofdgemalen	€ 1.193	€ 4.614	€ 56.201	€ 9.361	€ 26.043
				Kolken					
				Persleidingen					
Randvoorzieningen									
Vrijvervalriolering							€ 80.492	€ 52.670	
Totaal Vervangen	€ 2.980	€ 6.211	€ 524.235	€ 198.010	€ 108.414				
Totaal Uitbestede investeringen	€ 2.980	€ 6.211	€ 524.235	€ 198.010	€ 108.414				
Totaal Investeringen ter vervanging	€ 2.980	€ 6.211	€ 524.235	€ 198.010	€ 108.414				
Investeringen ter verbetering	Uitbestede investeringen	Verbeteren	Verruimen riolering Dalfsen	€ 25.000					
			Maatr. Waterkwaliteit / ov	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	
		Totaal Verbeteren	€ 50.000	€ 75.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000		
		Totaal Uitbestede investeringen	€ 50.000	€ 75.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000		
Totaal Investeringen ter verbetering	€ 50.000	€ 75.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000				
Totaal Investeringsplan	€ 52.980	€ 81.211	€ 605.996	€ 248.010	€ 158.414				
Eindtotaal									

7 Vermogensbeheer.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het vermogensbeheer dat de gemeente voert om de rioolheffing niet te sterk te laten schommelen.

7.1 Noodzaak en vormgeving van een demper voor de heffing.

Het berekenen van de benodigde rioolheffing is in essentie het in balans brengen van de inkomsten en uitgaven. Tussen beide staat een demper ofwel tariefs-egalisatie.

De bedoeling van de egalisatie is dat de heffing niet van jaar tot jaar varieert afhankelijk van de projecten van dat jaar en van eventuele mee- of tegenvallers.

Grofweg kan de demper bestaan uit:

1. Het activeren en meerjarig afschrijven van de investering.
2. Het vooraf sparen in een voorziening.
3. Het ideaalcomplex of versneld afboeken als niet de maximale demping nodig is.

In bijgaand kader worden deze drie vormen nader toegelicht.

Voor elke gemeente is het een wezenlijke keuze op welke wijze je omgaat met het vermogensbeheer. Het is een keuze voor lange termijn die je niet telkens moet wijzigen.

Egalisatie van de hoogte van de rioolheffing:

1. Ten eerste is het verplicht de lasten voor investeringen te spreiden door meerjarig af te schrijven:
 - a. Investerings in de riolering voor verbeteringsmaatregelen en rioolvervanging moeten volgens de regels van de BBV worden geactiveerd en meerjarig afgeschreven. Afschrijven is op methodische wijze, afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur, ten laste van de exploitatie brengen van kapitaalgoederen;
 - b. Dit is vergelijkbaar met het aangaan van een lening bij een bank of de eigen organisatie. De demper bestaat dan uit spreiding van de lasten over de toekomstige jaren;
 - c. De afschrijving per jaar kan gaan met de annuïteitenmethode of met lineaire afschrijving;
 - d. Een nadeel van lenen is dat rente wordt betaald. Bij 5% rente en lineaire afschrijving over 40 jaar wordt in totaal ongeveer evenveel betaald aan rente als aan afschrijving;
 - e. Activeren en afschrijven heeft als voordeel dat het geld niet direct beschikbaar hoeft te zijn;
 - f. De kerngedachte van activeren is dat de lasten worden gedragen door de generatie die profijt heeft van de gerealiseerde werken. De riolering wordt gezien als een investering met economisch nut omdat het bijdraagt aan het genereren van middelen omdat voor de riolering een eigen heffing beschikbaar is;
 - g. Bij het bepalen van de afschrijvingstermijn kijk je naar de verwachte economische levensduur ofwel de toekomstige gebruiksduur. De afschrijvingstermijn is daarom korter dan de verwachte technische levensduur. Soms verouderd een riool sneller of wordt een riool voortijdig vervangen vanwege hydraulische capaciteit of aanpak van de openbare ruimte;
 - h. Meerjarig afschrijven voor een werk legt een soort hypotheek op de volgende generatie. Het is een morele maatschappelijke afweging of je dit wilt of dat je het systeem vrij van schulden wilt overdragen aan de volgende generatie;
 - i. Langjarige activering veronderstelt dat de maatschappij over tientallen jaren nog in staat is om de lasten op te brengen. Verder telt het mee in de staatsschuld. Deze bezwaren vervallen als er tegenover het geactiveerde kapitaal sprake is van gespaard kapitaal.

Egalisatie van de hoogte van de rioolheffing:

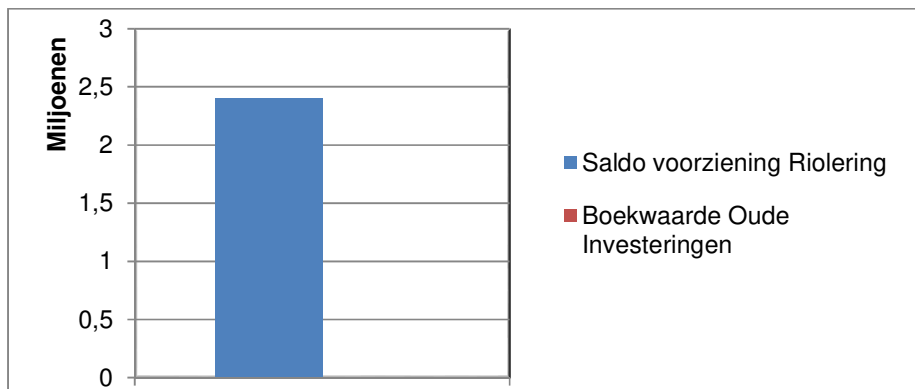
2. Ten tweede is het mogelijk te sparen.
 - a. Sparen kan door vorming van een voorziening, dat is een beschermde spaarpot ten behoeve van een specifiek omschreven doel. Een kanttekening bij de keuze voor een voorziening is dat je vooraf moet aangeven waarvoor de voorziening bedoeld is. Het vraagt om programmering van voorziene werken. De geraamde uitgaven in het GRP zijn een voldoende goede basis voor het opbouwen van een voorziening;
 - b. De morele kerngedachte van sparen is dat het deugdzamer is dan lenen.
 - c. Sparen heeft als nadeel dat nu al betaald moet worden voor een vervangingspiek die pas later gaat optreden en bovendien onzeker is. Je laat de huidige generatie betalen voor het profijt van de volgende generatie.

3. Ten derde is het mogelijk te werken met het ideaalcomplex of versneld afboeken.
 - a. Bij het ideaalcomplex wordt gestreefd naar balans tussen de inkomsten en de uitgaven in elk jaar, waarbij investeringen direct worden afgeboekt;
 - b. Technisch is een voorziening vereist als tussenstap van de investering naar de exploitatie. Deze voorziening wordt tevens gebruikt om de kleine schommelingen uit te dempen;
 - c. Het streven is om enerzijds geen rente te betalen en anderzijds niet teveel te sparen.
 - d. Deze vorm is goed bruikbaar voor activiteiten met een repeterend karakter, zoals het geval is bij het vervangen of renoveren van riolen, gemalen en dergelijke;
 - e. De morele gedachte bij het ideaalcomplex is dat elke generatie het systeem netjes in stand houdt door op te draaien voor het vervangen van versleten onderdelen;
 - f. Versneld afboeken geeft dezelfde voordelen, maar is flexibeler, met name als de investeringen wisselen in de loop der jaren.

7.2 Demper in de gemeente.

Het huidige beleid is om investeringen af te schrijven in 1 jaar. Daarnaast wordt gespaard in de voorziening riolering.

Bijgaande grafiek toont de stand van de voorziening en de boekwaarde van de activa. Populair gezegd: het geld in de portemonnee en de restschuld van de hypotheek van oude investeringen. Het gaat om een voorziening van ca. 2,4 miljoen euro versus een boekwaarde van 0 miljoen euro, beide waarden per 31 december 2016. Deze grafiek kan sterk verschillen van gemeente tot gemeente. Sommige hebben vooral schulden, andere vooral spaargeld. Belangrijk is dat het totaalplaatje van een gemeente veelomvattender is dan alleen riolering.

Figuur 3 Stand voorziening en boekwaarde

8 Vormgeving van de rioolheffing.

Dit hoofdstuk beschrijft de vormgeving van de rioolheffing. Bij wie wordt de nota van de rioolheffing neergelegd en op welke wijze wordt het tarief verdeeld over de verschillende belanghebbenden.

8.1 Wettelijke basis.

Gemeenten hebben de mogelijkheid tot een heffing om de kosten voor de gemeentelijke watertaken te bestrijden. Zie bijgaand kader met de wetstekst.

Artikel 228a Gemeentewet:

1. Onder de naam rioolheffing kan een belasting worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
 - a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
 - b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken;
2. Ter zake van de kosten, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, kunnen twee afzonderlijke belastingen worden geheven;
3. Onder de kosten, bedoeld in het eerste lid, wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW-compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.

De rioolheffing is een bestemmingsheffing. Dit betekent dat de vormgeving van de heffing een relatie moet hebben met de gemeentelijke watertaken. De gemeente treft de voorzieningen in het algemeen belang, maar moet de kosten wel op een aanvaardbare wijze verdelen. Dit betekent dat er een relatie moet zijn tussen het kostenverhaal via de rioolheffing en het belang dat de belastingplichtige heeft bij de openbare voorzieningen (profijtbeginsel).

Bijgaand kader schetst enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing en mogelijke varianten.

Enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing.

Voorheen betrof de heffing een rioolrecht, dat is een retributie, waaraan in de praktijk nadelen kleefden vanwege knellende jurisprudentie. Sinds de Wet gemeentelijke watertaken is het een belasting met ruimere mogelijkheden om de activiteiten zoals verwoord in het GRP te bekostigen vanuit de vernieuwde heffing.

De rioolheffing kan gericht zijn op de eigenaar of de gebruiker van een perceel. Beide worden veel toegepast in Nederland. Sommige heffingsmaatstaven passen beter bij eigenaar, andere juist bij gebruiker.

De wet geeft de mogelijkheid voor een gesplitste heffing, dat is een aparte heffing voor alleen het afvalwater en daarnaast een heffing voor hemel- en grondwater. De gedachte is dat de heffing dan klaar is voor een waterketenbedrijf dat zich alleen richt op afvalwater. In de praktijk is het lastig omdat oude rioolstelsels meestal van het gemengde stelseltype zijn. Daarnaast moeten bij een gesplitste heffing ook de kapitaalslasten van oude investeringen alsnog worden opgesplitst. Het oogt gekunsteld.

De rioolheffing mag niet worden gebaseerd op inkomen, winst of vermogen. Wel op het profijtbeginsel of het kostenveroorzakingsbeginsel. Verder mag de heffing worden gebruikt ter ondersteuning van beleidsdoelen, mits er geen sprake is van willekeur of onredelijkheid.

Enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing (vervolg).

Redelijke heffingsmaatstaven zijn: een vast bedrag per perceel, bedrag naar waterverbruik, bedrag naar huishoudgrootte, bedrag naar verhard oppervlak, bedrag naar WOZ-waarde van het eigendom:

- Een vast bedrag per perceel is de eenvoudigste heffingsmaatstaf. Het past zowel bij heffing van eigenaren als gebruikers.
- Een bedrag naar waterverbruik sluit aan bij het profijtbeginsel, want wie veel gebruikt betaalt extra. Het komt ook sympathiek en eerlijk over. Het sluit echter niet aan bij de kostenveroorzaking omdat de kosten voor de riolering nauwelijks worden beïnvloed door de mate van afvalwater. Perceptiekosten zijn hoger doordat informatie van het drinkwaterbedrijf benodigd is. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar huishoudgrootte lijkt impliciet op waterverbruik. Daarnaast doet het recht aan het profijtbeginsel omdat iedereen persoonlijk belang heeft bij de bescherming van de volksgezondheid. Perceptiekosten zijn laag doordat het bevolkingsregister goed op orde is bij de gemeente. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar verhard oppervlak. Dit sluit aan bij het kostenveroorzakingsbeginsel. De kosten van de dimensionering van de riolering worden grotendeels bepaald door de hoeveelheid hemelwater en dus door het aangesloten verhard oppervlak. Perceptiekosten hoger doordat extra gegevens benodigd zijn, bijvoorbeeld op basis van luchtfoto's. Het past vooral bij een eigenarenheffing.
- Een bedrag naar de WOZ-waarde. Dit sluit aan indirect bij zowel profijt- als kostenveroorzakingsbeginsel. De eerste gedachte is dat een kostbaar perceel meer waardevermeerdering heeft door de aansluiting op de riolering. De tweede gedachte is dat hogere kosten vooral worden veroorzaakt door uitgestrekt wonen vanwege extra meters riolering in de weg en door groot wonen vanwege meer verhard oppervlak. Indirect horen uitgestrekt en groot wonen meestal bij een hoge WOZ-waarde. Het past vooral bij eigenarenheffing, maar komt ook voor bij gebruikersheffing. Perceptiekosten laag.
- Combinaties van genoemde heffingsmaatstaven zijn ook toegestaan, zoals deels van eigenaren en deels van gebruikers, maar het wordt al gauw ingewikkeld en leidt dan tot hogere perceptiekosten.
- Bij alle heffingsmaatstaven anders dan een vast bedrag is het verstandig een minimum en een maximum te definiëren om disproportionaliteit te voorkomen.

Kwijtscheldingsbeleid richt zich op degenen die niet in staat zijn hun rioolheffing te betalen. Veelal gaat het om mensen met een uitkering. Dit kan worden bekostigd vanuit een sociale geldstroom bij de gemeente of vanuit de rioolheffing. Het laatste impliceert dat de anderen dan meer moeten betalen. Boekhoudkundig kan het worden genoteerd als kostenpost of als vermindering van de inkomsten. Kwijtschelding komt procentueel meer voor bij gebruikers dan bij eigenaren.

Vrijstelling van de heffing wordt soms verleend voor garageboxen, ventwagens en religieuze instellingen vanuit praktische of levensbeschouwelijke overwegingen.

8.2 Vormgeving van de rioolheffing in gemeente Dalfsen.

Tot 2017 werd de eigenaar van een zelfstandig te gebruiken eigendom aangeslagen voor een vast bedrag per jaar. De ervaringen met deze heffingsmethodiek zijn goed, er zijn weinig bezwaren en de perceptiekosten zijn laag. Met deze heffingsmethodiek wordt er geen onderscheid gemaakt naar de mate van gebruik, kostenveroorzaking of profijt.

Door de raad werden tijdens het opstellen van het gemeentelijk rioleringsplan 2012-2016 enkele vraagtekens geplaatst bij de grondslag waarop de rioolheffing wordt geheven. Bijvoorbeeld "Is het logisch om iedereen hetzelfde te laten betalen, terwijl de ene gebruiker meer water loost op de riolering dan de ander"? Vanuit dit vraagstuk konden meerdere raadsleden zich vinden in het principe van "de lozer betaalt". Dit principe zelf bleef echter ook niet geheel zonder vraagtekens. Daarom is een onderzoek uitgevoerd naar de relevantie en haalbaarheid van het toepassen van een andere heffingsmethodiek. Het vertrekpunt bij het onderzoek is invulling van het beleidsvoornemen "de lozer betaalt". Waarbij de (juridische) haalbaarheid, hoogte van de kosten voor de heffing en invordering genoemd de perceptiekosten en stabiliteit aan inkomsten belangrijke beoordelingscriteria zijn.

In het onderzoeksrapport Grondslagen Rioolheffing d.d. 5 december 2013 wordt voorgesteld een gecombineerde heffingsgrondslag gebaseerd op de waarde in het economische verkeer en het drinkwatergebruik in te voeren. Deze systematiek doet recht aan het principe de lozer betaalt. Echter heeft deze heffingsmethodiek de volgende kanttekeningen:

1. Verzwaring van lasten voor de huurders van woningen
2. Verschuiving van lasten
3. Een mogelijke verhoging van het totaalbedrag aan kwijschelding
4. Hogere perceptiekosten
5. Kans op meer bezwaren

Deze heffingsmethodiek is juridisch haalbaar, zonder dat er negatieve effecten te verwachten zijn over de kosten en opbrengsten op lange termijn.

Met de verordening op de heffing en invordering van de rioolheffing wordt jaarlijks de grondslag van de rioolheffing vastgesteld. Met het raadbesluit van 26 september 2016 (Decosnummer 476) is besloten voor een gewijzigde grondslag voor de rioolheffing die uitgaat van een meer geleidelijke toename van de heffing voor grote lozers. Vastgesteld is vanaf 2017 de eigenarenheffing aan te vullen met een gebruikersbelasting grootverbruik. Het grootverbruik tot 2019 gefaseerd in te voeren. De totale heffingsinkomsten van het grootverbruik af te ronden naar ongeveer 4,5 % van de totale opbrengst aan rioolheffing.

De rioolheffing grootverbruik is van toepassing vanaf 500 m3 geloosd (drink)water. De reden hiervoor is dat het merendeel van de huishoudens en kleine ondernemers onder deze grens blijven.

Voorgesteld is om in 2017 een maximum bedrag van € 2.533,- vast te stellen.

Met deze uitvoerbare heffingsgrondslag wordt meer recht gedaan aan het principe de lozer betaalt.

9 Berekening van de rioolheffing.

Dit hoofdstuk geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende geld te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande hoofdstukken komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing.

Op grond van artikel 4.22 Wet milieubeheer is wettelijk verplicht dat de gemeenteraad telkens voor een daarbij vast te stellen periode een gemeentelijk rioleringsplan vaststelt. Dit door de raad vastgesteld GRP vormt met de Financiële verordening op grond van artikel 212 Gemeentewet waarin minimaal de regels voor waarderen en afschrijven van het riool worden vastgelegd voor de raad het inhoudelijk én budgettair kader voor wat betreft de verwerking rioleringstaak in begroting en rekening op korte en lange(re) termijn.

Het GRP heeft een lange planningshorizon, groter dan 60 jaar. De hardheid van de ramingen neemt daarbij vanzelfsprekend af naarmate de te bekostigen maatregelen verder in de toekomst liggen. Met name daar waar het gaat om kosten van maatregelen die bekostigd kunnen worden uit voorzieningen (zoals groot onderhoud en vervangingsinvesteringen) geldt dat deze nogal kunnen fluctueren en in de tijd kunnen verschuiven. Het is dan ook niet reëel bij het berekenen van de hoogte van de jaarlijkse toevoeging in de betreffende voorziening uit te gaan van de planningshorizon die gehanteerd wordt in het GRP. Daarbij kan beter uitgegaan worden van een middellange en in de tijd telkens opschuivende periode (bijvoorbeeld van 10 jaar). Op deze wijze vormen de eerste 10 jaarschijven in het GRP de basis voor de berekening van de (gemiddelde) lasten in die periode. Daarmee is het mogelijk met inachtneming van artikel 228a Gemeentewet tot een goede afweging te komen hoe hoog het riooltarief moet (kan) zijn en (desgewenst) welke stijgingsfactor daarin moet worden opgenomen.

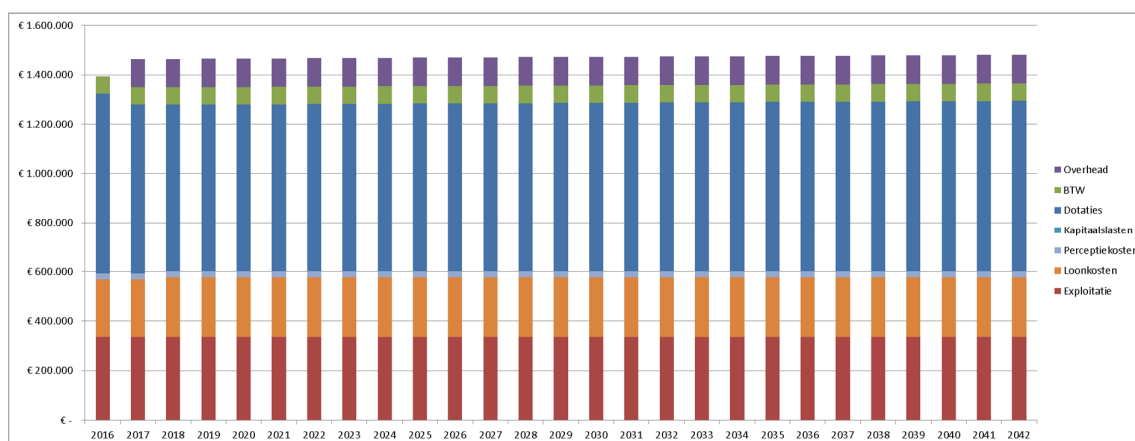
Uitgangspunten bij de berekening van de benodigde rioolheffing.

Het berekenen van de benodigde rioolheffing komt neer op het vinden van balans tussen inkomsten en uitgaven waarbij een dempende rol wordt gespeeld door de methode van vermogensbeheer. De berekening geschiedt met behulp van een speciaal daartoe opgesteld financieel rekenmodel.

De benodigde hoogte van de rioolheffing is deels onvermijdelijk en deels afhankelijk van keuzes. Onderstaande keuzes zijn gehanteerd voor het GRP:

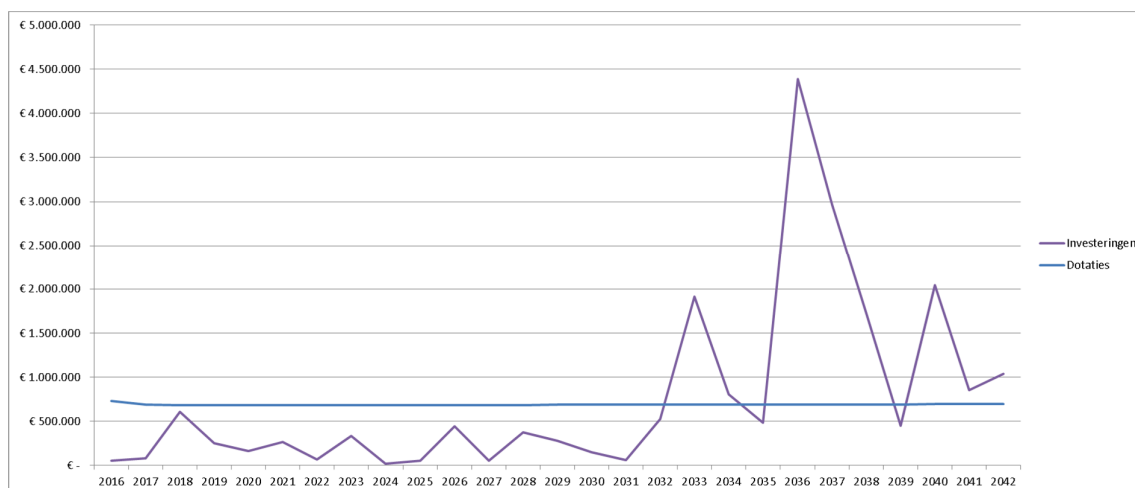
- Rioolheffing 100% kostendekkend;
- Planningshorizon voor berekening rioolheffing 25 jaar;
- Boekwaarde oude investeringen per 1-1-2017 € 0;
- Stand van de voorziening riolering per 1-1-2017 € 2.400.000;
- Exploitatiekosten conform paragraaf 6.2;
- Investeringen conform paragraaf 6.3 en 6.4;
- Kwijtscheldingen worden gesteld op € 0 per jaar, ten laste van de heffing;
- Oninbaar wordt geschat op € 0 per jaar, ten laste van de heffing.;
- Voor BTW 21% van de exploitatiekosten minus loon en perceptiekosten (ca. € 70.000);
- Overheadskosten 9% van de totale lasten;
- Er wordt niet met inflatie gerekend;
- Eventueel overschot op de exploitatie bij einde boekjaar storten in de voorziening riolering;
- Investeringen in rioolrenovaties worden direct afgeboekt vanuit de voorziening riolering, afhankelijk van de stand van de voorziening riolering;
- Als investeringen in de riolering toch moeten worden geactiveerd, dan op basis van lineaire afschrijving conform de nota waardering en afschrijving. In de praktijk wordt ernaar gestreefd door versnelde afboeking de boekwaarde zo spoedig mogelijk terug te dringen;
- Op een voorziening wordt 0% rente toegerekend;
- Vormgeving van de rioolheffing volgens paragraaf 8.2. (huidige systemiek).

De resultaten van de gemaakte berekening laten over de komende 25 jaar een stabiel beeld zien. De hoogte van de kosten en inkomsten is ca. € 1,5 miljoen euro per jaar. Dit is echter een momentopname. Bij de actualisatie van dit plan wordt weer vooruitgekeken, dan kunnen verschuivingen optreden.

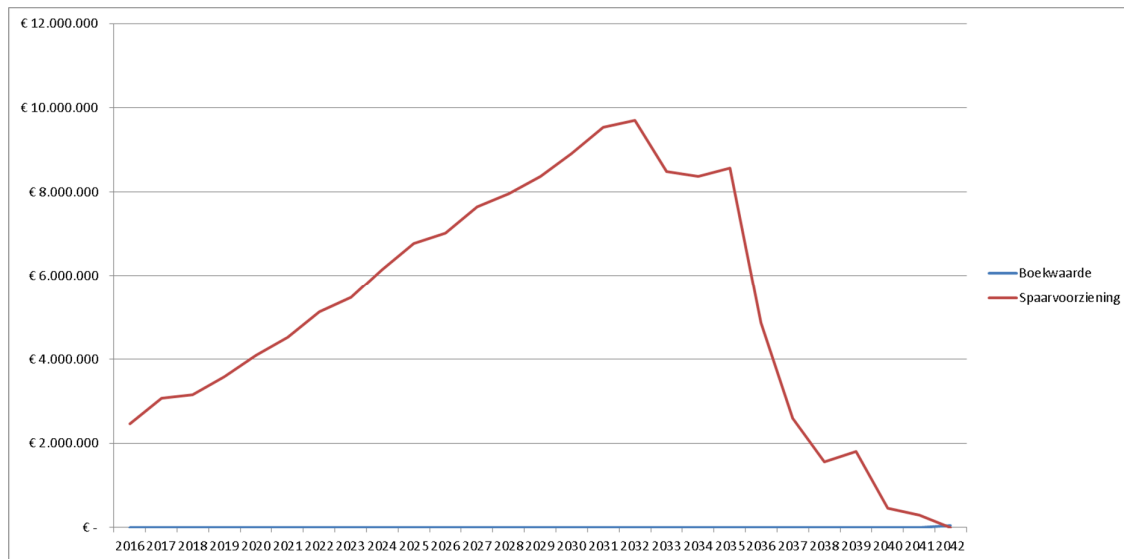
Figuur 4 Overzicht verdeling baten rioolheffing

Het investeringenniveau is de komende 20 jaren laag. De verwachting is dat het daarna gaat toenemen.

Figuur 5 Overzicht investeringen en dotaties

De komende jaren wordt gespaard in de voorziening (de dotatie). Met dit gespaarde bedrag kan de verwachte "investeringspiek" 2032-2040 worden opgevangen. Zonder dat op dat moment de heffing sterk moet stijgen. Binnen de dotatie is ook het spaarbedrag van € 50.000 voor verbeteringsmaatregelen opgenomen.

Figuur 6 Overzicht ontwikkeling voorziening en boekwaarde

De benodigde rioolheffing voor 2017 tot en met 2020 (planperiode van dit GRP) op basis van de huidige grondslag staan weergegeven in bijgaande tabel.

Jaartal	Benodigde rioolheffing	Opmerkingen
2017	€ 1,5 miljoen	Startpunt van dit GRP
2018	€ 1,5 miljoen	Te verhogen met de werkelijk optredende inflatie
2019	€ 1,5 miljoen	Te verhogen met de werkelijk optredende inflatie
2020	€ 1,5 miljoen	Te verhogen met de werkelijk optredende inflatie
later	€	Vast te stellen in het volgende GRP

Tabel 2 Benodigde rioolheffing.

Opmerkingen bij deze waarden:

- De tabel vermeldt bedragen op prijspeil 2017. Deze moeten dus jaarlijks nog worden verhoogd met de werkelijk opgetreden inflatie.
- In de looptijd van dit GRP zullen ongetwijfeld afwijkingen optreden ten opzichte van de in dit hoofdstuk geraamde inkomsten en uitgaven. Alleen bij dramatische afwijkingen moet de rioolheffing worden bijgesteld. Bij kleinere afwijkingen is het beter de vastgestelde rioolheffing vast te houden en de mee- en tegenvallers op te vangen met de voorziening riolering. Deze buffers zijn daarvoor bedoeld en meestentijds voldoende solide. Bij de voorbereiding van het volgende GRP kan de rioolheffing worden herzien. Dit geeft rust.

Bijlage 1 lozingslocaties (zie paragraaf 3.2)

Lozingspunten gemeente Dalfsen

peildatum 1 januari 2015

	rioolwateroverstort
	nooduitlaat
	regenwaterlozing
	regenwateroverstort
	overstort IT-riool of wadi

kern	gebied	stelsel	loost op rwzi	bron gegeven s	overstort nr. gemeente	overstort code WGS	type stelsel	overstort locatie	loost op	drempelh	drempell	rand- voorz
Dalfsen	Ankummer Es II	verb.gesch	dalfsen	has2010	1291	DL016		Vossersteeg	SZ.270.82	1.85+	3,32	
Dalfsen	Ankummer Es I	gemengd	dalfsen	has2010	AE892	DL013		Vossersteeg	SZ.270.80 op duiker	2.12+	2,62	
Dalfsen	bt Welsummerweg	verb.gesch	dalfsen	has2010	1486	DL010		Welsummerweg?Goldk.	vijver Bellingeweer	1.30+	3,29	
Dalfsen	Sportpark Gerner	gesch	dalfsen	has2010	RWA sport	DL012		Haersolteweg	bermsloot			
Dalfsen	Gerner Marke	gesch+wadi	dalfsen	has2010		DL037		Koesteeg	SZ.270.80			
Dalfsen	Ankum	gemengd	dalfsen	has2010	AN782	DL017		Vossersteeg	SZ.270.60	(1.55+)	0,90	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DP501	DL001		Ruitenborgweg (rwzi)	SZ.270.58	1.77+	5,65	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DP501	DL002		Ruitenborgweg (rwzi)	Vecht (KRW) via gemaal	bemaling		
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DP713	DL005		Koesteeg/Wilhelminastr	SZ.270.80	2.40+	1,10	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	I458	DL006		Welsummerweg?Goldk.	vijver Bellingeweer	2.40+	4,50	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DK156	DL007		Rondweg/Welsummerw	vijver Bellingeweer	2.40+	4,52	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DK168	DL008		Rondweg/Oosterstraat	vijver Bellingeweer	2.27+	4,64	
Dalfsen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	DK84	DL009		Vechtdijk (brug)	Vecht (KRW)	(2.37+)	3,81	
Dalfsen	kern	rwa-afkopp	dalfsen	gem2013	??	DL046		Rondweg (naast brandweer)	SZ.270.80	2.00+		
Hoonhorst	De Koele	gesch IT	dalfsen	has2010	16	DL031		De Koele	bermsloot			
Hoonhorst	De Koele	gesch IT	dalfsen	has2010	17	DL032		De Koele	bermsloot			
Hoonhorst	kern	gemengd	dalfsen	has2010	HH61	DL018		Tibbensteeg	Marswetering (KRW)	1.36+	1,98	BBR
Lemelerveld	kern gebied A	gemengd	raalte	has2010	LV59	DL028		Kerkstraat/M.Gorisstr.	Overijssels kanaal (KRW)	5.53+	1,54	
Lemelerveld	kern gebied A	gemengd	raalte	has2010	LV63a	DL029		Kerkstraat/Ds Keerstr.	Overijssels kanaal (KRW)	5.52+	3,00	

Lemelerveld	kern gebied A	gemengd	raalte	has2010	LV68a	DL030		Kerkstr./R.Koetsierstr.	Overijssels kanaal (KRW)	5.64+	2,00	
Lemelerveld	kern gebied A	gemengd	raalte	has2010	LV42	DL021		Blikman/Kikkertweg	Overijssels kanaal (KRW)	5.86+	1,50	
Lemelerveld	kern gebied B	gemengd	raalte	has2010	LM201	DL022		Industriestraat	Overijssels kanaal (KRW)	5.77+	2,03	
Lemelerveld	kern gebied B	gemengd	raalte	has2010	LM234	DL023-1		Brugstraat	Overijssels kanaal (KRW)	5.52+	1,48	
Lemelerveld	kern gebied B	rwa-afkopp	raalte	gem2010	LM234H	DL023-2		Brugstraat	Overijssels kanaal (KRW)	5.50+	2,00	
Lemelerveld	kern gebied C	gemengd	raalte	has2010	LM324	DL026		Praamstraat	Overijssels kanaal (KRW)	5.11+	2,28	
Lemelerveld	kern gebied C	gemengd	raalte	has2010	LM422	DL027		Strenkhaarsweg	Overijssels kanaal (KRW)	5.19+	2,77	
Lemelerveld	kern gebied D	gesch	raalte	has2010	LM79	DL024		Parallelweg	bermsloot			
Lemelerveld	kern gebied D	gesch	raalte	has2010	LM89	DL025		Ambachtsweg	bermsloot			
Lemelerveld	kern gebied E	verb.gesch	raalte	has2010	30002564	DL033		Posthoornweg	Overijssels kanaal	5.30+	2	
Lemelerveld	bt Lemelerveld De Nijl	verb.gesch	raalte	has2010	LV201R	DL044		Blikman/Kikkertweg	Overijssels kanaal	5.54+	1	
Lemelerveld	uitbr. De Nieuwe Landen	gesch IT	raalte	has2010	R34	DL040		Weidelanden	OK.22.10 bergingsvijver	5.00+	0,8	
Lemelerveld	uitbr. De Nieuwe Landen	gesch IT	raalte	has2010	R18	DL041		Weidelanden	OK.22.02 bergingsvijver	5.00+	0,8	
Lemelerveld	uitbr. De Nieuwe Landen	gesch IT	raalte	has2010	R47	DL042		Nieuwlandstraat	OK.22.10 bergingsvijver	5.00+	0,8	
Lemelerveld	uitbr. De Nieuwe Landen	gesch	raalte	has2010	R31	DL043		Weidelanden/Vilstersedijk	OK.22.10 bergingsvijver			
Nieuwleusen	De Brink	verb.gesch	dalfsen	has2010	807R	NL018		Wieken 8	DV.30.46	2.21+	1,12	
Nieuwleusen	De Brink	verb.gesch	dalfsen	has2010	793R	NL019		Pr. Beatrixlaan36	DV.30.135	1.05+	€ 315	
Nieuwleusen	bt De Meele Oost	gesch	dalfsen	has2010	RG 7	NL013		Rollocate 25	Dedemsvaart	1.65+		
Nieuwleusen	bt De Meele Oost	gesch	dalfsen	has2010	RG 16	NL014		Rollocate 35	Dedemsvaart	1.65+		
Nieuwleusen	bt De Meele Oost	gesch	dalfsen	has2010	R 8	NL015		Rolecate 23	Dedemsvaart	bemaling		
Nieuwleusen	De Grift I	verb.gesch	dalfsen	has2010	NGR25r	NL024-01		Rollocate	Dedemsvaart	1.51+	2	
Nieuwleusen	De Grift I	verb.gesch	dalfsen	has2010	NGR25r	NL024-02		Rollocate	Dedemsvaart	bemaling		
Nieuwleusen	De Grift III	verb.gesch	dalfsen	gro2010	OV01	NL29		nieuwe weg	bergingsvijver Meeleweg	0.80+	4	
Nieuwleusen	De Grift III	verb.gesch	dalfsen	gro2010	OV02	NL30		nieuwe weg	bergingsvijver Meeleweg	0.80+	4	
Nieuwleusen	Westerbouwlanden	verb.gesch	dalfsen	has2010	NWB75r	NL017		Vechtland	DV.30.135	1.50+	2	
Nieuwleusen	Westerveenkwardier	verb.gesch	dalfsen	has2010	NWV26r	NL010		Turfslag	vijver	2.15+	0,88	

Nieuwleusen	Keyser Kaas	gesch IT	dalfsen	has2010	nl907	NL025		Ds Smitslaan	DV.30.50	2.10+		
Nieuwleusen	Den Hulst Rollecate	gemengd	dalfsen	has2010	NN619	NL009		Rollecate 24	bermsloot	1.92+	1,00	
Nieuwleusen	Evenboersweg	verb.gesch	dalfsen	has2010	NN692R2	NL020		Evenboerseweg	DV.40 Oude Beentjes Gra.	1.97+	1,52	
Nieuwleusen	Hoofdgebied	gemengd	dalfsen	has2010	NN356	NL005		Kon. Julianalaan 76	DV.30.22	1.90+	2,99	
Nieuwleusen	Hoofdgebied	gemengd	dalfsen	has2010	NN380	NL006		Fluitekruid 7	DV.30.22	1.92+	1,55	
Nieuwleusen	Hoofdgebied	gemengd	dalfsen	has2010	NN431	NL007		Zandspeur	Hulsterplas	(1.76+)	2,70	
Nieuwleusen	Hoofdgebied	gemengd	dalfsen	has2010	NN589	NL008		Den Hulst 126	DV.40	2.49+	3,84	
Nieuwleusen	Hoofdgebied	gemengd	dalfsen	has2010	NZ248	NL016		Bosmansweg	DV.30.135 (vijver)	(1.60+)	4,00	BBB
Nieuwleusen	hoofdgebied (Oosteinde)	gemengd	dalfsen	has2010	NZ030	NL001		Westeinde 30	DV.30.141	2.07+	0,30	
Nieuwleusen	hoofdgebied (Oosteinde)	gemengd	dalfsen	has2010	NZ827	NL002		Ds Smitslaan 21	DV.30.50	2.01+	0,80	
Oudleusen	De Bron	dwa-riool	dalfsen	has2010	gemaal ws	DL020 nu		Oude Oeverweg	slootgemaal De Bron	2.10+		
Oudleusen	Muldersveld	verb.gesch	dalfsen	has2010	OL95r	DL039		Dommelerdijk	SZ.335.25	2.89+	2,00	
Oudleusen	kern	gemengd	dalfsen	has2010	OL99Ovb	DL019		Dommelerdijk	SZ.335.26	3.10+	2,00	